

RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 72 (9).**

1921 a.

Sisu: 1. Rahaasjanduse, üldlase, koosseisu, amnestia ja riigiasutuste koosseisude läbiwaatamise komisjonide täiendawad walimised. 2. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse Petserimaa waldade arwu ja nende piiride kindlaksmääramise kohta — kinnitamine. 3. Seaduseelnõu talurahwa põllupanga kasuks ingrosseeritud obligatsioonide kustutamise kohta — I lugemisel wastu wõetud. — 4. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse, — noortemeeste wastuwõtmise kohta sõjakooli kaswandikkudeks — kinnitamine. — 5. Haiguste wastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu — I. lugemisel. (Antud rahaasjanduse komisjoni k. he nädalase tähtajaga). — 6. Seaduseelnõu tööstuslise töö seaduses ettenähtud rehatahwide ära- kaotamise kohta — E. Sotsiaaldemokraatlise Töölise Partei Rk. rühma esitis. — (Antud töökaits e komisjoni). — 7. Üüriseaduse eelnõu II. lugemisel. (§§ 6, 8, 9, 11, 12, 13 wastu wõetud, §§ 7, 10, 14 komisjoni antud). — 8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Riigikogu koosolek 28. oktoobril 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 70 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab Riigikogu abiesi- mees **A. Kerem**.

Sekretääri kohal abisekretäär **W. Pe- zold**, wahepeal sekretäär **A. Tupits**.

Walitsuse lauas: kaubandus-tööstus- ja teedeminister **J. Kukk**, siseminister **K. Ein- bund**, põllutöominister **B. Rostfeldt**, kohtu- minister **J. Reichman**.

Koosolek algab kell 5.15 min. p. l.

Juhataja **A. Kerem**: Awan Riigi- kogu koosoleku. Tänase päewakorra on Riigikogu eisel koosolekul ära määranud. Ettepanekuid päewakorra täiendamise ehk muutmise kohta tehtud ei ole.

1. Komisjonide Riigikogu läheb esi- täiendawad mense päewakorra-punkti walimised. juure. Selle kohta on sisse tulnud järgmised ettepanekud: Riigikogu Põllumeeste rühm paneb ette koosseisu komisjonist lahku- nud liikme **J. Hünerson**'i asemel walida rkl. **P. Koemets**. Teine ettepanek on Eesti Ise- seiswa Sotsialistliku Töölise Partei Riigi- kogu rühma poolt: „Panen ette walida **Abramson**'i asemele rahaasjanduse kom- misjoni **J. Piiskar**, üldlasesse komisjoni **P. Keerdo**, koosseisu komisjoni **O. Gus- tawson** ja amnestiakomisjoni **E. Jonas**. Alla kirjutanud Eesti Iseseiswa Sotsialist- liku Töölise Partei Riigikogu rühma nimel **A. Liiberg**.“ Muid ettepanekuid tehtud ei ole. Kas tehakse ettepanekuid hääletamise korra kohta? (Hüüded: Korraga!)

Siis ma panen ettepanud kandidaadid korruga hääletamisele. (Hääletataks- se.) Wastu ei olda, sellega on ette- pandud kandidaadid walitud. Esimene päewakorra-punkt on sellega läbi ja Riigikogu läheb kolmanda päewakorra- punkti juure üle, sest et aruandjat teise päewakorra-punkti asjus ei ole saalis.

2. Ajutise walit- semise korra § 12-a põhjal wastuwõetud sea- dus Petserimaa waldade arwu ja nende piiride kindlaksmäärami- se kohta.

Üleüldise kom- misjoni aruandja **T. Kalbus**: Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal on Wabariigi Walitsuse poolt 30. sep- tembril 1921 a. wastu wõetud seadus Petseri- maa waldade arwu ja nende piiride kindlaks- määramise kohta. See seadus on õige lühikene, seisab ühest ainsast paragrah- wist koos ja annab siseministerile õiguse ühekordset waldade jaotamist ette wõtta ja nende piirisid kindlaks mää- rata, kus juures Petseri omawalitsuse ettepanekuid arwesse tuleb wõtta. Enne kui üleüldine komisjon seda seadust Riig- gikogule kinnitamiseks ette pani, sai nõu- tud kõik materjaal Petseri maakonnaülema käest, kes ise ka komisjoni koosolekul seletust andis kawatsuste kohta, kuidas seal waldade jaotamist ette wõetakse. Põhimõte, mille järele waldasid jaotama hakatakse, on see, et rahwuslisi walde luua: setud ise waldadesse ja Wene rah- wusest elanikud ise waldadesse. Selle kawa järele tuleks 5 setu walda, 5 Wene walda ja 1 segiwald, mis wastu Läti piiri on. Slobodka wald saaks jaotud selle kawa järele kolmeks: 2 setu walda, 1 umbes 3.000 hingeline ja teine 4.000, peale selle üks

Wene wald 7.000 elanikuga. Praegusest Petseri wallast saaks 2 setu walda, nimelt üks 3.000 elanikuga, teine — 4.000, ja 1 Wene wald 6.000 elanikuga. Praegune Irboska wald jagatakse kolmeks: 1 setu wald 3.000 elanikuga ja 2 Wene walda kumbki 7.000 elanikuga. Pankowitshi wald, seal oleks siis 2 Wene walda, 1 — 6.000 elanikuga ja teine 7.000. Ja osa Pankowitshi wallast umbes 700 elanikuga wastu Wõru maakonda, saaks üle wiidud Wõru maakonna külge.

Peale selle siseministeeriumi poolt ette pandud projekti oli weel teine projekt omawalitsuste poolt. Peab ütleva, et need mõlemad projektid peaaegu kokku läksid, wahe seisis ainult selles, et Peipsi järwe ääres asuwad Wene kalameeste külad siseministeeriumi projekti järele läheksid Wene walla külge, kuna kohaliku omawalitsuse projekti järele tahetakse neid selle walla külge panna, kus setud elawad. Et siseministeerium just rahwuslist printsiipi tahab tarwitada, siis sellepärast oleks loomulik, et need kalamehed, kes seal küldes asuwad, mitte setu walla külge ei saaks pandud, waid Wene walla külge. Kõike seda arwesse wõttes leidis üleüldine komisjon, et siseministeeriumi kawatus täiesti õige on ja sellepärast otsustas seda seaduseelnõu Riigikogule kinnitamiseks ette panna.

Juhataja A. Kerem: Sõnasoowijaid ei ole. Panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see seadus kinnitatud.

Riigikogu läheb neljanda päewakorrapunkti juure.

3. Seaduseelnõu talurahwa põllupanga kasuks ingrosseeritud obligatsioonide kustutamise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja J. Bergman: Käesolew seaduseelnõu on Wabariigi Walitsuse poolt wälja töötatud ja Riigikogule kinnitamiseks ette pandud. Põh-

jused selle seaduse wäljatöötamiseks ja kinnitamiseks on seletuskirjas väga hästi ära seletud ja ei ole sellele minu poolt midagi iseäralist juure lisada. Üleüldine komisjon, seda seaduseelnõu läbi waadates, kiitis selle otstarbekohaseks ja otsustas seda Riigikogule kinnitamiseks ette panna, sellepärast teen üleüldise komisjoni nimel ettepaneku seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Kerem: Ma panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda — sellega on komisjoni ettepanek wastu wõetud. Et riigikaitse komisjoni esimees on walmis aru andma teise päewakorra-punkti kohta, siis läheb Riigikogu selle päewakorra-punkti juure tagasi.

4. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 12. augustil 1921 a. wastuwõetud seadus noortemeeste wastuwõtmise kohta sõjakooli kaswandikudeks („Riigi Teataja“ nr. 71 — 22. augustist 1921 a.).

Riigikaitse komisjoni esimees J. Laidoner: Käesolew seadus on lühike ja seisab selles, et sõjakooli on lubatud wastu wõtta noorimehi, kel on 5 klassi realkooli ehk 6 klassi gümnaasiumi haridus.

selle juures aga pikendades sõjakooli kursust kahe aasta pealt kolme peale ja et kadetid sõjakoolis ühes ainetega oma erialal, wõtaks läbi ka üldhariduslised ained keskkooli programmi ulatuses. Oleks tingimata soowitaw, et kõik ohwitserid oleks täiesti keskkooli haridusega. Nagu mina juba ühel eelmisel koosolekul tähendasin, on teenistuse tingimised sõjawäes wõrdlemisi rasked: palgaolud on wiltsad ja samuti on edasilikumine õieti wäikene. Sellepärast on Wabariigi Walitsus sunnitud sõjakooli õpilasi ka wäheha kui keskkooli haridusega wastu wõtma. Et üldhariduslist pinda tõsta keskkooli programmi, selleks töötawad sõja- ja haridusministeerium wälja wastawa programmi. Et kadett pärast sõjakooli lõpetamist ei läheks otsekohe sõjawäeteenistusest ära, sellepärast on tarwilik iga kooliswiibimise aasta eest sunduslikult teenida alalise sõjawäe ohwitserina 1½ aastat. See seadus on § 12-a põhjal maksma pandud ja „Riigi Teatajas“ nr. 71 — 1921 a. wälja kuulutatud. Riigikaitse komisjon arutas selle seaduse läbi ja tuli otsusele teda Riigikogule kinnitamiseks ette panna. Komisjoni nimel panen ma ette seda seadust kinnitada.

Juhataja A. Kerem: Ma panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on riigikaitse komisjoni ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb 5 päewakorra-punkti juure.

5. Haiguste wastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu.

Töökaitse komisjoni aruandja
L. Johanson: Aus-
tatud Riigikogu liik-
med! Esitades Riigi-

kogule haiguste wastu ja emade kinnitamise seadust, tahab töökaitse komisjon oma ülesannet täita selles, et saaks otsustatud küsimus, mille arutamisele asus juba eelmise parlament — Asutaw Kogu.

Kui tarwilik see seadus on, selle juures ei tarwitse peatada, sest see on otsustatud rahwaesituse poolt nii ajutise walitsemise korras, kui ka praeguse põhiseaduse paragrahw 25. Olgu ainult niipalju tähendatud, et sarnast kodanikkude kinnitamist haiguse läbi tekkinud töewõimetuse puhuks leiame pea kõigis enam-wähem kultuurilistes riikides.

Kõige warem on seda küsimust otsustatud Saksamaal, kus sellekohane seadus 1883 a. maksew on ja aruanded ning arwud kõnelewad sellest suurest tööst, mis haigekassade kaudu selle riigi rahwa heakskäekäiguks tehtud.

Selle korralduse üks tagajärg on — surewuse wähenemine haigekassa liigete keskel.

Ka meil on sellekohane seadus Wene riigi pärandusena maksew, nimelt 1912 a. wälja antud ja 1917 a. täiendatud tööliste haiguse korral kindlustamise seadus.

Riigikogule esitatud projekt ei sisalda ka muud, kui praegumakswa seaduse laiendamist ja muutmist wastawalt Eesti riigi oludele ja tarwidustele.

Kõige pealt on seaduse ulatust suurendatud. Kui kuulusid senni kinnitusseaduse alla tööstusettewõtted, kus vähemalt 5 inimest ametis, siis läheb uus seadus kauge-
male tema järele on kinnitamine:

- 1) sunduslik;
- 2) wabatahtlik.

Sundusliku kinnitamise alla kuuluwad kõik kodanikud, kes töötawad palgalistena waba lepingu põhjal igasugustes tööharudes, töö iseloomu peale waatamata.

Seega saaksid kinnitatud kõik, kes elawad palgatööst, teiste hulgas ka Eesti kõige suuremas tööharus, nimelt põllutöös töötawad kodanikud, kelle kinnitamise tarwilikkust tunnistati põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise arutusel, kus wastaw paragrahw wälja jäeti just toetades uue seaduseelnõu peale.

Wabatahtlik kinnitamine on võimaldatud kõigile teistele kodanikkudele.

Riigiteenijad asutustes ja etteewõtetes, mis ei kanna tööstuslist laadi, kui neile on kindlustatud riikline toetus haiguste ja emakssaamise puhul erimäärustega, nagu see Eestis praegu on teostatud, selle seaduse alla ei kuuluks. Küll aga sarnaste tööstusettewõtete, nagu põlewkiwikaewandused, tehased jne. — töölisel.

Kinnitamisasutusteks on haigekassad, kelle algtüübiks — ringkonna haigekassa, oludest tingitud eranditeks aga ühis- ja etteewõtte haigekassad.

Suuremate tööasutuste jaoks, kus vähemalt 3.000 töölist, on õigus jäetud oma haigekassat etteewõtte juure asutada. See on arw, mis võimaldab kassal tegewust, kuna liig wäikese liikmearwuga kassad wõiwad aineliselt jõuetud saada.

Suuremate etteewõtete jaoks, kus üle 500 inimese ametis, wõib ühis-haigekassa asutada, kui ühinejate arw alla 3.000 ei ole.

Teised kodanikud kinnitatakse ringkonna haigekassades, mis ellu kutsutakse nii maal kui linnas kawa järele, mis iga töökaitse raiooni kohta kinnitusameti poolt kindlaks määratakse.

Haigekassad saaksid tegutsema normaal põhikirja järele, mille wälja annab kõrgem asutus kinnitusosal — kinnitusnõukogu käesolewa seaduse alusel.

Kuna Eestis olud kõigis maakondades enam-wähem übetaolised, ja tööharud ka wäljawõtteid ei tarwita, siis ei pea töökaitse komisjon sarnast korda, nagu praegu, kus haigekassasid wõib asutada ka normaal põhikirjadest lahkuminewate põhikirjadega, enam otstarbekohaseks.

Haigekassade registreerimine ei kuulu mitte kohtu tegewuspiirkonda, waid sünnib kohalikus kinnitusametis, kelle eesistujaks on praegumakswa seaduse järele rahukohunik kohaliku rahukogu määramisel.

Haigekassa, kellel juriidilise isiku õigused, tegewust juhib tema liigetekogu — juhatus ja peakoosoleku kaudu.

Et haigekassade jõudu kindlustada ja tegewust ühtlustada, on seaduses sennise wabatahtliku liitumise asemel ette nähtud sunduslik liit, kes wõib üleriikliselt ära määrata nii kinnitusmaksude kui toetusrahade suuruse seaduses ette nähtud piirides, kes kinnitab ametnikkude koosseisu ja rewideerib kassat. Liitu koondatakse ka kõik üksikute kassade aasta operatsioonide ülejäägid, millest luuakse üleriikline kinnituskapitaal, kust toetust antakse kõrgematele kassadele ja millega ellu kutsutakse tarwilisi asutusi, nagu haigemajasid jne.

Liidu juhatus walitakse kongressi poolt, kes moodustatakse haigekassade wolinikkudest.

Liidu põhikiri ja kodukord seatakse kokku kongressi poolt ja kinnitatakse kinnitusnõukogu poolt.

Haigekassad annawad kahesugust abi: 1) arstiabi ühes rohtudega jne. 2) fahalist toetust.

Arstiabi osaliseks saawad 1) kassaliikmed ja 2) nende perekonnaliikmed, mille juures uues seaduses on jäädud praegumakswa seaduse piiridesse, ainult erandiks on:

1) lapsed saawad arstiabi ka üle 16 a. wanaduse, kui nad koolis käiwad;

2) wabatahtlikult kinnitatu omandab arstiabisoamise õiguse selle järele, kui ta üks aasta ehk kolm kuud — siin oli, komisjonis lahkuminek — kassaliige on olnud. Seda peeti tarwilikuks, et ära hoida juhtumisi, kus liikmeks astutakse alles wiimase silmapilgul, kui juba häda käes on, ja sel teel kassat koormatakse.

Arstiabi korraldus on jäetud suuremates etlewõtetes, kus üle 500 alalise palgatöölise, tööandja ülesandeks, nagu see ka senni oli, kuna neis tööasutustes, kus alla 500, korraldab arstiabi haigekassa. Väiksemates tööasutustes ei ole otstarbekohane arstiabi korraldus tööandja poolt läbi wiidaw. Arstiabi andmise kestvus on endiseks jäänud, see on 26 nädalat järgimööda ehk korduwatel juhtumistel 30 nädalat aastas.

Komisjon arutas seda küsimust, mis haigega siis sünnib, kui 26 nädalat mööda on, kuid enamuse leidis, et nende seisukorda, kes krooniliselt haiged — tuleks kindlustada eriseadusega — inwaliidsuse wastu kinnitamise seadusega.

Rahalise toetuse piirid on ka endiseks jäänud, siin on ette wõetud ainult vähemad muudatused ja need oleksid:

§ 56. Haiguse päewarahad antakse wälja ainult nende päewade eest, mil kassaliige tõesti töölt puudunud ja mille eest tal tööandja käest palk saamata jäi.

Praegumakswa seaduse järele wõis peakoosolek otsustada, et ka pühade ja pühpäewade eest haiguse korral rahalist toetust maksetakse. Nii toob uus seadus siin kitsenduse.

Niisama on juhatusle õigus antud perekonnata haigekassaliiget haigusepäewarahadest ilma jätta ja perekonnatoitja kassaliikme haigusepäewaraha vähendada,

kui ta haigemajas wõi arstimisasutuses wiib. Senni oli see õigus peakoosolekul.

Suurendatud on tähtaega, mille kestel sünnitajatele enne ja peale sünnitamist toetust maksetakse, 4 nädalat enne ja 8 pärast sünnitamist. Ka on ette nähtud sünnitajale ühekordne toetusraha, ja kassa naisliikmeile, kes ise oma last imetawad — imetusraha üheksa kuu jooksul $\frac{1}{4}$ palga suuruses.

Neid küsimusi otsustades, on töökaitse komisjon püüdnud tähele panna mitte ainult ema, waid ka wastsündinud lapse huwisid.

Selle küsimuse juures peatama sünnilmeid kaks asjaolu:

1) üleüldine suur surevus;

2) suur rinnalaste surevus.

Kuidas Eestis rahwaarw väheneb, seda tunnistawad koguduste aruanded.

Nii on 1919 aastal Eestis 1 k. 648 inimest enam surnud, kui sündinud.

Tallinnas suri 1917 a. enam kui sündis 220, 1918 a. 412, 1919 a. 1.255.

Arwustikud näitawad, et umbes üks kolmandik kõigist surijatest on rinnalapsed, esimesel eluaastal.

Lastest aga sureb 70—80% kõhuhaigustesse, mis tunnistab puudulikust ja ebakohasest toitmisest.

1.000 wastsündinud lapse kohta suri 1901 kuni 1908 a. esimesel eluaastal:

Liiwimaal 189,

Kuramaal 163,

Soomemaal 127,

Wenemaal enam, mõnes kubermangus 445.

Praegu arwatakse rinnalaste surewuse protsent meil olewat üle 20.

Arwustik näitab ka, et „pudelilaste“ keskel surevus suurem on umbes 6 korda kui rinnalaste keskel.

Mina ei hakka kirjeldama seda seisukorda, milles Eestiski ema oma wastsündinud lapsega on. See peaks küll kõigile teada olema, sest et kaugelt suuremal osal Riigikogu liigetel on wõimalus olnud ise seda näha.

Tähendan ainult selle peale, et need autoriteedid, kes rinnalaste surewuse küsimusega tegemist on teinud, tunnistawad, et siin mõjuwateks põhjusteks on just emahoole ja emarinna puudus.

Kuidas emahoole ja emarinna tähtsust lapse elus on tunnistatud, selleks mõned wäljawõtted:

Comenius ütleb, et väikestele lastele (1—6 a.) on kõige wastawamaks kooliks — emasüle, emarüpp.

Rousseau: kui emad ise hakkaksid oma lapsi imetama, siis muutuks kõlblus isenesest, loomulikud tunded ärkaksid kõigis südames; riigi elanikkude arw hakkaks uuesti kaswama.

Ellen Key peab rinnalaste suure surewuse peapõhjuseks emahoole puudumist.

Prof. J. Biedert oma „Lapses“: „Ka paberist mähkmetes võib laps olla terve ja hästi areneda, kui aga tema eest hoolitsemine on arukas, toitmine otstarbekohane.“

Eestis on selle küsimusega tegemist teinud dr. A. Lüüs, kes ütleb: „Iseäranis suur on kunstlikult toidetud laste surewus. Nende laste peade kohal ripub alati surmahädaoht. Ennemini elab 90-aastane wana rauk weel ühe aasta, kui pudelilaps aasta saab.“

Sääraseid loomuwastaselt toidetud lapsi sureb 6 korda rohkem, kui neid, keda ema ise imetab. Üleüldiselt ei anta aga Eestis sellele küsimusele weel tarwilikku tähelepanu. Lastearstid ütlevad, et esimesel kolmel kuul tuleb last imetada iga kolme tunni tagant, öösel 7—8 tundi wälja arwatud, kuus korda päewas.

Kongressid, kus neid küsimusi arutatud, on nõudnud, et raskejalgsetele tuleks toetusraha anda, töölt wabastades 8 nädalat enne sünnitamist, sünnitajatele 8 nädalat peale sünnitamist, kui laps elus on, 13 nädalat, kui ema oma rinnaga last toidab, 6 nädalat, kui laps surnult sünnib, abort on ehk laps warsti ära sureb.

Kolmas naistekongress Wiinis otsustas nõuda peale muu:

Ema, kes last oma rinnaga toidab, saab imetusraha 9 kuud vähemalt poole päewalga suuruses.

Need on motiivid, mida palun arwesse wõtta emadele haigusepäewaraha, toetusraha ja imetusraha määramise ja nende töölt wabastamise juures. Haigekassa sissetulekute peallikaks jääb, nagu ennegi, kinnitumaks, mida tööandjad maksawad, arwates töölise palga järele kunni 6 protsenti. Kui aga selle protsendiga wälja ei tulda, wõetakse töolistelt lisamaksu. Nii kinnitumaksu kui toetusrahade määramisel on aluseks tõeline palk, mis saadud rahas ehk natuuras.

Käesolewa seaduse elluwiiimine täies ulatuses ei ole ühe aasta töö. Sellepärast on ette nähtud, et seda peab toimetama

walitsus erimäärustega. Elluwiiamise ülesanne peab aga lasuma töö- ja hoolekandeministeeriumi ja tema juures asuwa kinnituskogu õlgadel, kelle tööhimust, arusaamisest ja heatahtmisest ära olenedes see elluwiiimine võib kas kiiremini wõi pikaldasemalt toimetatud saada. Selle seaduse elluwiiamise eel on tarwis kõige pealt järgmisi korraldusi: 1) haigemajade normaal põhikiri, 2) liidu põhikiri ja kodukord, 3) haigekassade awamise skeem.

Makswatest seadustest on waja muuta 23. juunil 1912 a. wäljaantud tööliste kinnituseadusega maksmapandud paragrahwe teistes seadustes.

Töökaitse komisjoni nimel teen ettepaneku seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

J. Kana (töer.): Austatud rahwasaadikud! Meil ei ole esimest korda siin tegemist töökaitseadusega. Igakord, kui meil töölistesse puutuwa seadusega tegemist on, siis tekiwad meil pikad ja laiad waidlused selle üle, kas need seadused meie majandusele wastawad, kas meie majandus neid küllalt kanda jõuab, küllalt kanda võib. Praegune seadus näib minu arwates natuke õnnelikum olewat, siin wõidakse otsekohe wastu panna meie rahwa arwu, mille langemist sarnasel korral võib oodata, kui meil tarwilist arstiabi pakkuda ei suudeta. Minule näib, et neid pikki waidlusi selle majanduslise kandejõu üle wõiks wast sel teel vähendada, kui keegi teine asutus meie Riigikogu juures, kelle ülesandeks on peajasjaliselt majandusliste küsimuste lahendamine, selle küsimuse I ja II lugemise wahel läbi arutaks. Minule näib, et meil teist asutust ei ole, kui nimelt rahaasjanduse komisjon. Rahaasjanduse komisjon peaks wõima seda seadust I ja II lugemise wahel läbi arutada.

Teen ettepaneku, et rahaasjanduse komisjon seda seadust I ja II lugemise wahel läbi arutaks, et seda siis II lugemisel wastu wõtla ilma sarnaste pikkade waidlusteta, nagu meie seda oleme näinud põllutöölise palgaseaduse wastuwõtmise puhul. Kui aga peaks mõnelt poolt kardetama, et seaduse läbiarutamine rahaasjanduse komisjonis liig kaua wõiks wiibida, siis ma loodan, et esinetakse wast sellekohase tähtajaga ja mul on usku, et rahaasjanduse komisjon sellest tarwilisest tähtajast kinni peab.

E. Jonas (is.): Ei ole senni selle wastu waieldud, et meil on tarwis muuta praegu makswusel olewat kinnituseadust,

teda laiemale alusele seades. Waadeldes esitatud seaduseprojekti peab tähendama, et mitte kõik palgatöölised ei kuulu selle seaduse alla. Selle seaduse esimeseks puuduseks on, et tema põhjal nimelt jääwad kinnituse alt välja need töölised, kes juhuslikku tööd teewad, mille kestvus alla kolme päewa on. Peale selle on weel sundulise kinnituse alt välja jäetud kõik iseseiswad töölised, nagu kingissepad, rätsepad, kelle aineline seisukord sugugi parem pole, kui teistel palgatöölistel.

Edasi waadeldes seaduseelnõu, peab tähendama, et üheks tähtsamaks momentiks seaduses on see, et tema teostamine on ette nähtud haigekassade normaal põhikirjas, mille peab kokku seadma kinnituskogu. Wiimase käes on ka kinnituseaduse kõrgem järewalwe.

Kinnituskogud on aga moodustatud pariteetlisel alusel. Meie teame aga oma kogemustest põllutöölise palgaolude korraldamise alalt, kui palju sarnased asutused üleüldse pakkuda on wõinud. Sellepärast on nüüd selle normaal põhikirja kokkuseadmise andmine ainuüksi kinnituskogu kätte — seaduse saatus hooleks jätmine.

Käesolew seaduseelnõu näeb ette haigekassade liitu ja selle haigekassade liidu põhikirja seab kokku kongress. Mina tahaksin näha, et kui esialgne normaal põhikiri saab kinnituskogu poolt kokku seatud, et siis selle juures peaks olema ka haigekassade liidul õigus sõna kaasa rääkida. Ma mäletan, et töökaitse komisjoni koosolekul esineti ettepanekuga asetada normaal põhikirja põhilaused siia seadusse enesesse, kuid töökaitse komisjon lükkas ettepaneku tagasi. Mina omalt poolt ei hakkaks mitte kordama neid ettepanekuid, küll saab aga meie rühm esinema nõudmisega, et haigekassade liidu õigusi laiendada ja eriti just normaal põhikirja kokkuseadmise alal.

Edasi tahaks mina meie rühma nimel juhtida tähelpanu järgmise puuduse peale, s. o. nimelt abiandmise kord. Abi antakse selle seaduse järele 26 nädala jooksul aastas. Abiandmise juures juhatakse harilikult tähelpanu selle peale, et haigekassade ressursid ei kannata pikemat abiandmist välja. Ma sorisin Tallinna haigekassa möödäläinud aasta aruande läbi ja leidsin, et meil tegelikult haigekassade tegewuse alal pikemaid abiandmise juhtumisi wõrdlemisi vähe ette tuleb. Neid haigusjuhtumisi, mis kestawad kunni 26 nädalat, on õige vähe. Selle aruande järele on haigekassas keskmi-

selt 4.046 inimest kinnitud, kuna nende perekonnaliikmete arw 7.905 inimese peale ulatas. Kokku oleks siis haigekassa alla ülesse wõetud 11.951 inimest. Nendest 11.951 inimesest on tarwitanud haigekassa abi 26 nädala jooksul kõigest 6 meesterahwast ja 3 naisterahwast — kokku 9 inimest. Nõnda näeme meie, et pikaajalisi haigusi tuleb haigekassa praktikas wõrdlemisi vähe ette. Haiguse kestwuse tabelist selgub, et kõige suurem protsent on neid, kes põewad kunni 2 nädalat, peale selle langeb aga arw. Juba 77—84-st päewast peale ei tõuse enam haigeksjääjate arw üle kümne. Sellest wõib järeldada, et see haigekassasid wäljaminekutega liialt ei kooraks, kui meie abiandmise aega suurendaksime, silmas pidades seda asjaolu, et praeguse maksu juures haigekassa ülejääk aastas kunni miljonini ulatab. See on praeguse protsendi juures nii, aga tulewikus kawatsetakse protsenti suurendada, seepärast on loota, et ka haigekassa sissetulekud suurenewad ja seega ka siis mingisugust põhjust ei ole abiandmise aega piirata 26 nädalaga. Silmas pidades seda asjaolu, et pikaajalisi haigusejuhtumisi väga vähe on, saab meie rühm esinema ettepanekuga, et seda aega mitte ei piirataks. Tööline, kes 26 nädalat haige on olnud ja siis weel mitte terweks ei ole saanud, satub, kui temalt toetusraha ära wõetakse, väga raskesse seisukorda.

Siis tahaksin weel tähelpanu juhtida selle peale, et kopeerides üleüldiselt wana Wene seadust on käesolew seaduseelnõu küll selle poolest oma originaalist kõrwale kaldunud, et ta kõik haigekassa liikmeks koorma tööandjate peale paneb. Aga kui liikmemaksust ometi mitte kõik wäljaminekud kaetud ei saa, lubab seadus puudujäägi katmiseks maksu töölise peale panna. Mina pean oma rühma nimel teatama, et meie saame siin esinema ettepanekuga, et kui puudujääk peaks tulema, siis peaks see minema riigi kanda. Täiesti ülekohtune on, iseäranis praegusel ajal, puudujääki üle wiia töölise kanda, sest praegused palgaolud on niiwõrd halwad, et isegi 2 protsendi äramaksmine palgast paneks töölise raskesse seisukorda.

Siis lõpuks ei saa waikides mööda minna selle seaduse elluwimise paragrahwist, nimelt § 75. Selle paragrahwi järele antakse Wabariigi Walitsusele õigus erimäärusega wiia selle seaduse alla neid, kes praegu weel kinnituseaduse alla ei käi. Ma pean ütleva, et kuigi siin komisjoni

aruandja tähendas, et selle seaduse elluviimine ja teostamine enam, kui ühe aasta töö on, aga nõnda piiramata ja lahtiseks asja ka jätta ei wõi. Meie teame, et juba Asutawa Kogu poolt wõeti vastu perekonna koosseisu seadus. See seadus aga maeti kalewi alla ja temast ei ole midagi kuulda ega näha olnud. Wabariigi Walitsus lihtsalt ei taha teda ellu wiima hakata. Kui nüüd Riigikogu peaks ka käesolewa kinnituseaduse eelnõu vastu wõtma, siis ei ole meil mingisugust kindlustust, et see seadus wõimaluse korral ka maksma panakse, waid just see paragrahw annab walitsusele wõimaluse teda ignoreerida. Ta hakkab küll maksma nende kohta, kes praegu kinnituseaduse alla kuulwad, aga selle seaduse järele peaks kinnitamise alla tulema kaugelt suurem hulk, kui praegu on. Sinna tuleks juure wõtta weel põllutöölised, majateenijad jne. Et walitsuses praegu põllumehed tooniandwad on, siis on arusaadaw, et nad kahtlemata katsuwad asja nõnda seada, et nende walijatel mitte suurt maksukoormat kanda ei tuleks kinnitusemaksu näol ja sellepärast meie rühm arwab, et kuigi Wabariigi Walitsusele antakse kinnituseaduse elluviimise määruste andmise õigus, siis tuleks ka aeg ära piirata, mille jooksul see seadus teostatud peab saama.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Mis puutub nendesse puudustesse, mille peale rahwaesitaja Jonas tähendas, siis olid need ka juba töökaitse komisjonis arutusel. Suurema osa peale nendest juhtisid tähelpanu sotsiaaldemokraadid. Kuid need puudused on sarnased, mida siin wõib kõrvaldada ja mis olenewad just erakorraliste jõudude wahekorras. Komisjonis otsustati need küsimused häälteenamusega ja kui nad siin esitatakse, siis ma usun, otsustatakse ka siin häälteenamusega. Need ei ole wast mitte nii puhtpraktiliselt seisukohalt otsustatawad küsimused, waid nende otsustamise juures on mõõduandew see ilmawaade, see kiht, kes ühe ehk teise esitaja seljataguse moodustab.

Mis puutub aga sellesse ettepanekusse, et käesolew seaduseelnõu tuleks rahaasjanduse komisjoni anda, siis ei näe ma seda mitte põhjendatud olevat. Käesolew seaduseelnõu ei ole mitte otsekohe riigi rahaasjanduse seisukohalt waadates wäljaminekutega seotud. Mis siin selgitada, kas seda, mis on riigile majandusliselt seisu-

kohalt waadates kasulikum ja otstarbekohasem 1) kas haigele rutulist ja otstarbekohast arstiabi anda, nii, et ta terweks saaks wõi teda surra lasta, ja 2) mis on otstarbekohasem, kas emadele enne ja pärast sünnitamist abi anda, nii et nemad wõiwad oma laste juure jääda ja neid oma rinnaga toita, wõi jälle, et wäikesed lapsed ilmale sünniwad ainult selleks, et neid maha matta? Minu arwates ei nõua käesolew seadus midagi wõimatut, sest temasse sissewõetud normid on wõetud praegumakswast seadusest ja see juba näitab tema otstarbekohasust. Siin on ainult laiendamisega teiste tööasutuste ja tööhärupeale tegemist. Teiste maade praktika, kus kinnituseadus juba aastaid maksew on, näitab, et see läbiwiidaw on ja ei nõua sugugi iseäralist majanduslist jõudu wõi rikkust.

Kui üleüldisesse komisjoni andmisest jutt wõib olla, siis ainult sellepärast, et see komisjon on moodustatud enamjagu juristidest, kes wõiksid käesolewat seadust läbi waadata juriidilisest küljest nimelt, kas on kõik paragrahwid otstarbekohased ja kuidas nende wahekord oleks normaal põhikirjaga jne. Peale selle tuleb üleüldisel komisjonil wastawalt parandada teisi seadusi, millede muutmise tarwilik, eriti karistuseadusi. Muud otstarbet üleüldisse komisjoni andmiseks mina ei näe.

Juhataja A. Kerem: On tehtud kaks ettepanekut, mida hääletamisele panen sissetuleku järjekorras, esiteks töökaitse komisjoni ettepanek haiguste vastu ja emade kinnitamise seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu wõtta, teiseks rkl. Kana ettepanek nimetatud seaduseelnõu anda rahaasjanduse komisjoni läbiwaatamiseks. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek on saanud poolt 21 häält. Kwoorum on 60. Et kumbki ettepanek absoluutset enamust ei saanud, siis panen nad teist korda hääletamisele poolt ja vastu. (Hääletatakse.) Ettepanekud on järgmiselt häält saanud: töökaitse komisjoni ettepanek poolt 24, vastu 26 — sellega tagasi lükatud. Rkl. Kana ettepanek on saanud poolt 27 häält, vastu 20. Seega on rkl. Kana ettepanek vastu wõetud.

L. Johanson (sd): Ma teen ettepaneku rahaasjanduse komisjonile määrata kahenädaline tähtaeg.

J. Piiskar (is.): Minu arwates ei ole rahaasjanduse komisjonil tarwis seadus-

eelnõu üksikute paragrahvide wiisi läbi waadata ja sellepärast teen ettepaneku tähtjaks määrata üks nädal.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek tehtud rahaasjanduse komisjonile tähtjaks määrata kaks nädalat ja rkl. Piiskari poolt — tähtjaks üks nädal. Teisi ettepanekuid ei tehta, panen nad sissetuleku järjekorras hääletamisele. (Hääletatakse.) Et vähemus vastu on, siis loen kahe nädalise tähtaja wastuwõetuks ja sellega langeb rkl. Piiskari ettepaneku hääletamine ära.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

6. Seaduseelnõu Kodukorra § 47 põhjal tööstuslike töö otsustab Riigikogu, kas seaduses ettenähtud rahatrahvide ära kaotamise kohta. Selleks annan sõna kahele poolt ja kahele vastu.

A. Palwadre (sd.): Käesolew seaduseelnõu on enam-wähem kõigile tuttav. Nagu seletuskirjast näha, on see seadus juba Wene seaduste kogus välja kuulutatud. Arwesse wõttes, et meil Riigikogu liikmed töökaitse-seadusega üleüldse tuttawad ei ole (N a e r ja w a h e l h ü ü d e d) ja kui sellest juttu tehakse, siis esialgu ehmatawad nad ära, on karta, et kui nüüd ootamata ka see küsimus kohe otsustada tuleb, wõiks järsku eitaw seisukoht wõetud saada. Sellepärast panen ette käesolewat seadust anda töökaitse komisjoni esialgseks läbiwaatamiseks.

Juhataja **A. Kerem**: Herra Palwadre poolt on ettepanek tehtud käesolew seadus anda töökaitse komisjoni. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda, sellega on see ettepanek vastu wõetud. Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

7. Üüriseaduse eelnõu II lug. Üüriseaduse komisjoni aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 6. Korterite suuruse, s. o. tubade arwu, korteri põrandapinna ja õhuruumi, wastawalt korteripidaja perekonna suurusele määrab kindlaks linna- wõi alewiwoolikogu.

J. Tõnisson (rhw.): Ma paneks ette wõtta „korteri normaalsuuruse“, mitte et

iga üksik põrand kindlaks määrataks, waid wõtta üleüldine määrus, mille piirides korteri suurus liigub.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. herra Tõnissoni poolt on sisse tulnud järgmine parandus: lisada sõna „korteri“ järel sõna „normaalsuuruse“. Ma panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Et vastu ei olda, siis on see parandus vastu wõetud. Ma panen nüüd § 6 ühes wastuwõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 6 ühes wastuwõetud parandusega vastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 7. Rewireerimise korral § 5 punkt 2 põhjal on korteripidajal õigus kahe nädala jooksul, jõusseastunud rewireerimise otsuse kuulutamise päewast arwates omale kaasüürilisi wabalt walida, kui ta aga seda teinud ei ole, siis määratakse kaasüürnikud linna- wõi alewiwalitsuse korraldusel.

M. Neps (sd.): Kui see paragrahw sarnasel kujul vastu wõetakse, nagu ta praegu on, siis wõib julgesti ütelda, et ta tegelikult mingisuguseid tagajärgi ei anna juba sellepärast, et praegu korterikriisi puhul tubadeüürilaid nii palju saada on, siis wõib juba ette näha, et igal juhtumisel, kui rewireerimise otsus peaks tehtama, üürnik omale kaasüürniku leiab ja sarnasel korral tekitaks see asjata tööd. Rewireerimise otsuse tegemine ei ole iseenesest nii lihtne toimetus. Siin ei ole küll ette nähtud, kuidas seda tehakse, kuid igatahes peaks komisjon sarnasel juhtumisel korteri järele waatama ja järele kaaluma ning selle järele otsuse tegema. Igatahes on selles suur protseduur olemas. Lõpuks on komisjon siis otsuse teinud, isegi juba edasi kaebanud ning tükk aega selle asjaga jännanud, siis wõtab üürnik omale inimese sisse, nähes, et ta muidu ikkagi wõitu ei saa. Sarnasel korral saab linnawalitsusel wõimatuks rewireerimise teel midagi korda saata. Mina arwan, et asja wõiks enne rewireerimise otsuse tegemist nii ajada, et korteri üürnik omale kaasüürniku waliks. Kui ta seda mitte ei tee, siis wast otsustatakse see küsimus lõpulikult, kas tema käest rewireerida wõi mitte. Kui inimene määratakse korterisse, keda üürnik ise mitte pole walinud, siis awaldaks see üürnikkude peale niwõrd mõju, et nad juba rewireerimise kartusel omale kaasüürilised sisse wõtawad. Kui see paragrahw sarnase mõjuga oleks, siis wõiks loota, et üksikute

tubade otsijad omale toad saavad, sellepärast panen ette paragrahw 7 järgmiselt redigeerida: „Korteripidajal, kelle korterist üksikute tubade rekwireerimise küsimus paragrahw 5 punkt 2 põhjal kas linna- või alewiwalitsuse enese või kõrwalise isiku poolt üles tõstetud, on õigus kahe nädala jooksul linna- või alewiwalitsuselt sellekohase teadaande kättesaamise päewast arwates omale kaasüürilisi wabalt walida.

Peale selle tähtaja möödaminekut kaotab korteripidaja käesolewa paragrahwi esimeses osas tähendatud õiguse ja kaasüürnikud määratakse rekwireerimise korral linna- või alewiwalitsuse poolt.“

Sellega oleks siis kõrwalisel isikul võimalik juhtida linnawalitsuse tähelpanu suurte korterite peale, kust tube rekwireerida võiks. Linnawalitsus, ilma et ta hakkaks küsimust sisuliselt otsustama, saadaks sellekohase teadaande korteripidajale. Korteri- pidaja teab, et tal võimalus on jäetud kahe nädala jooksul ise omale kaasüürilist sisse wõtta. Kui ta aga leiab, et tema kohta tehtud awalduS põhjendatud ei ole, siis ei pruugi tal ju ka rekwireerimist karta. Kui tema korter aga suurem on kui õigus, ja ta siiski kaasüürilist sisse ei wõta, siis waatab rekwireerimise komisjon korteri üle ning määrab kaasüürilise. Kui aga komisjon leiab, et sisseantud awalduS ei wasta tõeludele, siis jätab ta rekwireerimise otsuse tegemata. Ma arwan, see ei anna tegelikult mingisuguseid tagajärgi, ja linna- ja alewiwalitsused ei wõi ära mahutada kedagi, kui nimed seda ka kõige parema tahtmise juures teha soowiks.

O. Liigand (rhw.): Käesolew paragrahw on ühenduses paragrahw 5, mis komisjonile ümbertõotamiseks tagasi anti. Et meie weel ei tea, kuidas see paragrahw komisjonis wälja kujuneb, siis ei tea meie ka paragrahw 7 weel lõpulikku kuhu anda. Sellepärast teen ma ettepaneku seda paragrahwi komisjoni tagasi anda kokkukõl- lase seadmiseks paragrahw 5-ga.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Ma ühinen rahwaesitaja O. Liigand'i ettepanekuga, sest tõesti, kui komisjonis peaks paragrahw 5 muudetama, siis kaotaks paragrahw 7 wastuwõtmise oma mõtte ja võiks segadust tuua.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud ettepanek rkl. Neps'i poolt seda para-

grahwi uuel kujul redigeerida. Kuna aga rkl. Liigand'i poolt on ettepanek tehtud seda paragrahwi komisjoni tagasi anda, siis ma panen selle ettepaneku enne hääletamisele ja kui see jaatawalt otsustatud saab, siis langeb herra Neps'i parandus ära. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on otsustatud see paragrahw komisjoni tagasi anda.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 8. Selle seaduse kestuse ajal on üürileandjad õigustatud üüri wõtma ainult selle seaduse põhjal määratud normides, kuna üle normi minewad üüritingimised maksu- setaks loetakse.

Märkus. Majad mis peale 4. dets. 1919. a. ehitatud, ei käi käesolewa üüriseaduse alla.

H. Martna (sd.): Teen ettepaneku sellesse paragrahwi teist märkust juure wõtta ja nimelt järgmise sisuga: „Märkus 2. Eluruumide eest, mis käesolewa seaduse paragrahw 2 esimese lõike ja paragrahw 14 p.p. c ja f alustel parandatud või ümber ehitatud, on üürileandjal õigus aastaüürile 20 protsenti ehituskuludest juure lisada.“

See parandus on muidugi ka ühenduses sellega, kuidas paragrahw 2 komisjonis wastu wõetakse, nii et, võib olla, oleks otstarbekohane seda parandust komisjoni anda. Kuid mina niisugust ettepanekut ei tee, waid teen ainult paranduse, et majamanik võiks wõtta aastas 20 protsenti üürist ehituskulusid.

W. Linnamägi (kristl.): Wahekord üürileandja ja üürilewõtja wahel põhjeneb loomulikult wabal kokkuleppel, et aga nüüd korterikitsikuse ajajärgus Riigikogu enam waba kokkulepet tahab salata, ja üüriseadust maksma panna, siis, minu arwamise järele, ta ometigi mitte ei eita seda waba kokkuleppe võimalust, ja waatab selle üüriseaduse, kui möödaminewa nähtuse peale. Sellepärast ei leia mina sugugi otstarbekohaseks ega õigeks, et siin nii kategooriliselt waba kokkulepet eitatakse. Oieti kuulub see paragrahw juba teise ala sekka, kus lepingutest jutt on. Minu arwamise järele ei wõi ka selle üüriseaduse juures waba kokkulepet täiesti eitada, sest kui inimesed kokku lepiwad, siis mis paha selle juures on? Ainult siis, kui waba kokkulepet ei tule, siis alles peab see seadus maksma hakkama. Sedä toonitas minewal korral ka kohtuminister, et peaks jätma võimaluse üürileandjale ja

üürilewõtjale wabalt kokku leppida. Sellepärast teen mina järgmise paranduse: „...kuna üle normi minewad üüritingimised, kui nad mitte poolte wabal kokkuleppel ei ole määratud, makswusetaks loetakse.“

J. Wanja (kom.): Panen ette paragrahw 8 märkus wälja jätta, sest kogu see seadus ja ka see märkus sihiwad ikka selle poole, et peaks olema mingisugune waba kokkulepe, nii kui herra Linnamägi siin toonitas. Mina aga saan aru, et ei saa olla mingisugust kokkulepet, waid kui siin kokkuleppest tahetakse rääkida, siis wõiks otsekohe juba rääkida majaperemeeste omawolist, sest kokkulepet ei saa ju loomulikult olla. Sest majad, mis pärast 4. dets. 1919. a. ehitatud, on paljud niisugused, et nemad õieti oma wiletsuse poolest ei peakski kuuluma nendegi normide alla. Sellepärast teen ettepaneku seda märkust wälja jätta.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Rkl. Martna ettepanekuga ei saa mina neil motiividel, mis komisjon mõõduandwaks tunnistas, mitte ühineda. Missugusel määral wõib üüri wõtta nende korterite eest, mis linna- ja alewiwalitsuste lubal ümber ehitatakse, seda praegu ei tea, sest sellekohane paragrahw on komisjoni tagasi antud, kuid senni oli komisjon arwamisel, et niisuguste majade üür määratakse ära wabal kokkuleppel. Tähendasin juba, et see paragrahw on komisjoni tagasi antud ja missugusele otsusele komisjon jõuab, on raske ette ütelda. Sellepärast oleks täiesti wildak ja üleliigselt enneaegne, kui paragrahw 8. juures nende ruumide üürinormi küsimus ära otsustakse, seda enam, et rahwaesitaja Martna parandusel õieti midagi ühist ei ole paragrahw 8-ga.

Ka ei saa ma ühineda rahwaesitaja Linnamägi ettepanekuga, sest kogu eelnõus on just wastupidine seisukoht ja põhimõte läbi wiidud, — igasuguse kõrgema tasu wõtmine, kui see üüriseaduse järele lubatud, on keelatud.

Rahwaesitaja Wanja oma parandusega tahab seda kätte saada, et sellest paragrahwist märkus wälja jäetaks. Komisjon peab aga selle märkuse jätmist seadusesse wäga tähtsaks ja tarwilikuks, nii et mina herra Wanja parandusega ühineda ei saa. Kui meie ka wastehitatud majad üüriseaduse alla arwame, siis ma arwan, ei ehitataks enam ühtki maja, igatahes elu-

korteritega majade ehitamine jääks mõnel ajal tulemata.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud paragrahw 8 juure järgmised kolm parandust: Rahwaesitaja Martna poolt: paragrahw 8. juure lisada märkus 2: „Eluruumide eest, mis käesolewa seaduse paragrahw 2 esimese lõike ja paragrahw 14 p.p. c ja f alustel parandatud wõi ümber ehitatud, on üürileandjal õigus aastaüürile 20 protsenti ehituskuludest juure lisada.“

Teine parandus rahwaesitaja Linnamägi poolt: paragrahw 8 teise rea lõpp pärast sõna „kuna“ järgmiselt redigeerida: „üle normi minewad üüritingimised, kui nad mitte poolte wabal kokkuleppel ei ole määratud, makswusetaks loetakse.“

Kolmas parandus rahwaesitaja Wanja poolt: „paragrahw 8 märkus wälja jätta.“

Ma panen parandused sissetuleku järjekorras hääletamisele, esimesena rahwaesitaja Martna paranduse. (Hääletatakse.) Enamusega on see parandus tagasi lükatud. Panen hääletamisele rahwaesitaja Linnamägi ettepaneku. (Hääletatakse.) Enamusega on see parandus tagasi lükatud. Panen hääletamisele rahwaesitaja Wanja ettepaneku. (Hääletatakse.) Enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Sellega on kõik parandused paragrahw 8 juure tagasi lükatud, panen hääletamisele paragrahw 8 komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Wastu on üksikud hääled, sellega on paragrahw 8 komisjoni redaktsioonis wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 9. Üürihind jagatakse: a) põhiüüriks, s. t. tasuks ruumide ja lisaruumide eest, ja b) lisaüüriks, s. t. tasuks kütte, walgustuse, wee ja mööbli tarwitamise ja sisemise teenimise eest.

Märkus. Lisaüüri hulka ei kuulu maja sisemine ja wäline remont, kojamehe palk, lume ja prügiwedu, assenisatsioon, majamaksud, tulekinnitus, kapitaali protsendid ja amortisatsioon.

J. Wanja (kom.): Selle paragrahwi järele peab üürnik peremehele maksma lisaüüri ka wee eest, niisuguse wee eest, nagu meie seda Ülemiste järwest igasuguse sodiga segatult saame, ehk nagu seda Kreenholmi wabriku töölised igasuguse wabriku mustusega segatult saawad. Selle-

pärast teen ettepaneku paragrahw 9 sõna „wee“ wälja jätta, ja wõtta märkuses pärast sõnu „kojamehe palk“ sõnad „wee tarwitamine“.

(Sekretääri kohale asub sekretäär A. Tupits.)

M. Neps (sd.): Käesolew üüriseadus antakse selleks wälja, et praegust äärmiselt terawat korterikriisi lahendada. Teisiti ei saa seda ju seletada praegu, kus kõik wabal müügil ja wabal kokkuleppel sünnib, et üür sellest erandi moodustab, et majaomanikkude wõim siin piiratud saab. On tingimisi meie korterioludes, mis seda tege ma sunniwad. Siiski jätab see seadus, nimelt paragrahw 9, üürnikule ehk ka majaperemehele õiguse, oma allüürnikka, ma ütleksin, eksploateerida. Paragrahw räägib, et lisäüüri wõib wõtta mööbli tarwitamise ja sisemise teenimise eest. Paragrahw annab mõista, et kui inimene toa üürib, siis iseenesest mõista, et üürileandjal on õigus panna sinna sisse mööblit omalt poolt, sinna juure weel teenimine, selle tõttu aga siis ka õigus korteri eest suuremat üüri nõuda. Wäga palju on praegusel ajal niisuguseid allüürnikka, kes sugugi ei tahaks mõnda laualoksu ja tooli tupp saada ja on ka palju neid üürnikka, kes ei tahaks ka seda teenimist. Käesolewa seaduse paragrahw 12 määrab ära, kui palju tuleb maksta ühegi mõnuse eest, nagu kütte, walgustuse ja wee eest tõeliku kulu suuruses. Arusaadaw, selle wastu ei saa waielda, kuid mööbli tarwitamise ja teenimise eest antakse wõimalus 150 protsenti toa üürile juure lisada. Wõib ette tuua, et praegu on meil wäga palju üürnikka, kes üksikuid tube wälja üüriwad ja neilt ei wõeta seda õigust mitte ära. Miks siis ka majaomanikud ei wõi oma majaga seda teha, mis nad heaks arawad. Ma leian, et kui siin jälle üürimise seisukohast wälja minna, siis igaüks peaks maksma eestkätt ainult selle toa eest üüri, kus ta sees elab ja nende asjade eest, mis oluliselt ühenduses on toaga, ilma milleta tuba üldse ette kujutada ei saa. Nüüd aga maksab üürnik nende asjade eest, mis toa juure käiwad, umbes 20 korda rohkem, kui korteriüüri enese eest. Mööbel ja teenimine peaks üüriseadusest kõrwale jääma, neid ei tohiks olulisesse ühendusesse toaga seada. Sennises seaduses ei olnud mingisugust niisugust normeerimist, arusaadaw, et sellel alal siis ka spekulierimine suur oli. Ühe toa eest, mis ükskõik kuidas möbleeritud, wõeti niipalju üüri sisse, kui terwe

korter ise maksis. (J. Laidoner (põl.): Ja palju rohkem weel!) Mispärast niisugust seisukorda üleüldse lubada?

Teine halb omadus, kui üürnik, kel enam-wähem suurem korter käes, üürib wälja sealt üksiku toa, paneb sinna natuke mööblit ja saab sellega wõimaluse omale kaunis laheda korteri käes hoida ja tal ei ole siis ka mingisugust huwi weel ennast rohkem kokku tõmmata. Ta ei üüri enam rohkem tube wälja ja inimesi ei ole ikkagi kuhugi ära mahutada. (W. Linna mägi (kristl.): Siis ta ülepea enam midagi wälja ei anna!) Kui aga üür saab ära jagatud elanikkude wahel, kes korteris elawad nii proportsionaalselt, ilma arwesse wõtmata neid kõrwalisi olusid, nagu teenimist ja mööbli tarwitamist jne., siis sarnasel korral tuleb üürimaksmine ka rohkem üürileandja kanda ja sunnib teda oma korterit wälja andma, kui ta ise mitte nii kallist korterit pidada ei taha. Korteri wäljaüürijatel ei oleks siis enam wõimalust eneste allüürnikkude kulul elada. Arwesse wõttes, et meil praegusel ajal wabariigis allüürnikka rohkem on, kui teisi üürnikka, siis teen ettepaneku paragrahw 9 wälja jätta järgmised sõnad „ja mööbli tarwitamise ja sisemise teenimise“ ja sõna „wee“ ette panna sõna „ja“. Et see muutus käib ka paragrahw 12 kohta, siis teen ma wastawal korral seal samasugused parandused.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär W. Pezold.)

J. Kes küll (majand.): Austatud Riigikogu liikmed! Siin räägitakse mööbli- ja laualoksudest. Kui see üüriseadus sel kujul maksma pannakse, nagu ta praegu on, siis peame majade asemel majaloksudest rääkima. Üüriga, mis majaomanikud praegu saawad, maja korras pidada mitte ei jõuta. Peale selle on sellel üüriseadusel weel see puudus, et majaomanikule ei wõimaldata oma maja tule wastu kinnitada. Ma mine wal korral tuletasin siin meele, et meie liikumata warandused on praegu nii odawalt tule wastu kinnitud, et wõib ütelda, et nad 30 korda madalama hinna eest kinnitatud, kui praegune turuhind. Peaks wõimalus leitama, et majaomanikud seda raha, mis otsekohe tema taskusse ei lähe, waid tulekinnituse seltsile, ometi kellegi käest saama peaks. Praegune üüriseadus ei wõimalda seda mitte, selle järele ei saa majaomanik oma maja mitte tule wastu kinnitada, sellepärast teen paragrahw 9 kohta järgmise paranduse: lisäüüri hulka wõtta weel tulekinnitus. Sel kujul oleks wõima-

lik tulewikus, kui maja maha on põlenud, nut asemele ehitada, mida aga praeguse seaduse järele mitte ei suudeta teha. Minu ettepanek oleks järgmine: paragrahw 9 punkt b täiendada — tasuks kütte, tulekinnituse, walgustuse jne. Märkuses sõna „tulekinnitus“ maha kustutada.

A. Schulbach (töer): Ma panen ette redaktsioonilise paranduse, nimelt paragrahw 9 esimeses reas sõna „jagatakse“ asemel wõtta „jaguneb“. Siin ei tule mitte jagada seda üürihinda, waid see üür iseenesest jaguneb.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Rahwasaadik herra Neps paneb ette sellest paragrahwist wälja jätta järgmised sõnad „ja mööbli tarwitamise ja sisemise teenimise“. Sõna „wee“ ette panna sõna „ja“. Kui need sõnad wälja jätta, siis wõimaldaks see just seda, mida rahwasaadik Neps wäga kardab. On tarwilik, et seadus ära määraks tasu mööbli tarwitamise eest. Kui see aga siin ütlemata jääb, siis wõidakse mööbli tarwitamise nime all igasuguste korterite ja tubade eest palju kõrgemat hinda wõtta, kui selle seadusega lubada tahtakse, ja nii käiks herra Neps'i ettepaneku läbiwiimine tema oma tahtmise wastu. Teine ettepanek on rkl. herra Wanja poolt. nimelt: sõna „wee“ wälja jätta ja wõtta märkuses pärast sõnu „kojamehe palk“ sõnad „wee tarwitamine“. Selle ettepanekuga ei saa mina komisjoni nimel mitte ühineda, sest wesi ei ole ju majaomanikul mitte maksuta ja wee tarwitamise eest peab järjelikult ka üürnik maksma. Kolmas, herra Kesküll'i ettepanek ei ole komisjonis arutamisel olnud ja ma ei saa temaga mitte ühineda. Rkl. herra Schulbach'i redaktsioonilise parandusega, mis paragrahw'i sisuliselt ei muuda, ühinen. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Oma mees!)

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud kolm parandust: 1) Rkl. herra Wanja poolt sõna „wee“ wälja jätta ja wõtta märkuses pärast sõnu „kojamehe palk“ sõnad „wee tarwitamine“. 2) Rkl. herra Neps'i poolt: paragrahw 9 wälja jätta järgmised sõnad: „ja mööbli tarwitamise ja sisemise teenimise“. Sõna „wee“ ette panna sõna „ja“. Kolmandaks rkl. herra Kesküll'i poolt paragrahw 9 punkt b täiendada — tasuks kütte, tulekinnituse, walgus-

tuse jne. Märkuses sõna „tulekinnitus“ maha kustutada ja neljandaks rkl. herra Schulbach'i ettepanek — paragrahw 9 esimeses reas sõna „jagatakse“ asemel wõtta „jaguneb“, millega aruandja on ühinenud. Ma panen kõige pealt hääletamisele rkl. Wanja paranduse. (Hääletatakse.) Enamus on wastu, — sellega on rkl. herra Wanja ettepanek tagasi lükatud. Siis ma panen rkl. herra Neps'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu — sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Ma panen hääletamisele wiimase, herra Kesküll'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Enamus on selle wastu. (W. Linnamägi (kristl.): Palun hääled ära lugeda!) (Hääletatakse, loetakse hääli.) See ettepanek on saanud poolt — 18 ja wastu 31 häält. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Ma panen hääletamisele paragrahw 9 komisjoni redaktsioonis ühes rkl. herra Schulbach'i parandusega, millega komisjoni aruandja on ühinenud. (Hääletatakse.) Wastu on üksikud — sellega on paragrahw 9 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 10. Põhiüüri alam- ja ülemmäär määratakse kindlaks korterite ja üksikute tubade pörandapinna suuruse järele, kus juures alammääraks 40 marka ja ülemmääraks 100 (120) marka ruutsülla eest arwatakse.

Linna- ja alewiwolikogudel on õigus oma linnades ja alewites nimetatud alam- ja ülemmäärade piires üüri normeerida, arwesse wõttes korteri asukohta ja tema omadusi.

Märkus 1. Lisaruumide eest, mis elukorteri juures tarwilikud (puukuur, pesuköök, kelder, trepikoda, ühine koridor jne.) eraldi tasu ei wõeta.

Märkus II. Üürileandjatel on õigus käesolewa seaduse maksmahakkamise päewast arwates § 10 ettenähtud alammäär suuruses üüri nõuda.

O. Liigand (rhw.): Juba minewal koosolekul, samuti ka on juba warem mitu korda arutatud küsimust, mis tuleks üüri aluseks wõtta. Nüüd esineb komisjon järgi ettepanekuga, mis mitte õiglane ei ole, et põhiüüri alam- ja ülemmäär määratakse kindlaks korterite ja üksikute tubade pörandapinna suuruse järele. Minewal korral tõi herra Wirma wäga reljeef näituse, et sel korral ka pööningukambri eest niisama palju tuleb maksta, kui teiste korterite

eest. Ka tõi kohtuminister näitusi ja seletas, et sarnane põhiüüri alam- ja ülemmäär määramine mitte õiglane ei ole. Wäga tähele panemise väärt on see, et pahemalt kui ka paremalt poolt on soovitatud üüri aluseks võtta 1914 aasta üür. (A. Weiler (töer.) — Linnamäele (kristl.): Teie olete ennemgi ühes kommunistidega hääletanud! — W. Linnamägi (kristl.): Kas Teie ei ole? — A. Weiler (töer.): Ega meie ei salga, aga teie salgate!) Raske on ette kujutada seda protsesside arwu, mis võib tulla, kui hakatakse üüri võtma põrandapinna suuruse järele. Juba esimesel lugemisel tuli ilmsiks siingi selles asjas mõtete lahkumine. Ühelt poolt arwati, et põrandapinna alla käiwad ka eeskojad, kuna teiselt poolt arwamisel oldi, et eeskodasid kuidagi wiisi pinnasuuruse arwamisel arwesse võtta ei tule. Komisjon on nüüd seda paragrahwi parandanud, näidates, et eeskojad ei käi mõõtmise alla. Läheme weel kaugemale, siis ei oska meie õieti ette kujutada, mis kõik põrandapinda võib suurendada. Ütleme, et toas on ahi. Majaomanik mõõdab korteripinda seinast seinani, ahju arwesse võtmata jättes, kuna üürnik aga ahju pinna eest üüri maksta ei taha, sest et ta seda pinda tarwitada ei saa. Sellepärast panen ma ette võtta üürisuuruse määramisel aluseks mitte põrandapinna suurus, waid 19. juuli 1914 aasta üüri kõrgus. Kus see kõrgus ei ole kindlaks tehtud, seal võib seda analoogia põhjal välja arwata. Nii paneksin ma ette põhimõttelikuks otsustamiseks võtta üüri suuruse määramise aluseks 1914 aastal 19. juulil makstud üüri kõrgus. Läheb see ettepanek läbi, siis on mul järgmine ettepanek paragrahw 10 redaktsiooni kohta, mis järgmiselt käib: „Põhiüüriks loetakse see üür, mis 19. juulil 1914 a. tõelikult makseti kaswatatult eluruumide juures 30—60 korda, kohalikkude linna- ja alewiwolikogude määramise järele, mis juures arwesse wõetakse korteri asukohta ja omadusi.

Põhiüüri wäljaarwamiseks neil kordadel, kui 19. juulil 1914 a. ruum ühes küttega oli välja üüritud, arwatakse küttekuludeks keskkütte juures 12 protsenti ja ahjudeta kütte juures 15 protsenti, sel ajal maksetud üürist.

Üürihinna wäljaarwamisel loetakse 1 rubla — 1 mark.“

Juhataja A. Kerem: Wahepeal on rkl. herra Pezold'i poolt järgmine kirjalik

ettepanek sisse tulnud, mille ma Riigikogule ette kannan: „Põhiüüriks loetakse see üür, mis 19. juulil 1914 a. korterite ja üksikute tubade eest tõelikult makseti, kaswatatult — alammäär 40 kordseks ja ülemmäär 80 kordseks.

Linna- ja alewiwolikogudel on õigus oma linnades ja alewites nimetatud alam- ja ülemmäärade piirides üüri normeerida.

Märkus 1. Üürileandjal on õigus käesolewa seaduse maksamahakkamise päewast arwates paragrahw 10 ettenähtud alammäär suuruses üüri nõuda.

Märkus 2. Üürihinna wäljaarwamisest loetakse 1 rubla — 1 mark.“

Sõna on järjekorras rkl. herra Kesküll'il.

J. Kesküll (majand.) kohalt: Ma ei tarwita sõna!

J. Wanja (kom.): Mina panen ette paragrahw 10 järgmiselt redigeerida: „Nii põhi- kui ka lisauüri määrab kindlaks linna wõi alewi korteriwalitsus.“

See oleks minu arwates kõige õigem ja otsekohesem, ja ma usun, et see ka herra Kesküllile wastuwõetaw peaks olema. Selle paragrahwi esimeses märkuses tuleks välja jätta sõna „eraldi“. Märkus 2 tuleks redigeerida järgmiselt: „Linna wõi alewi korteriwalitsus walitakse $\frac{2}{3}$ üürnikkudest ja $\frac{1}{3}$ majaperemeestest.“

M. Neps (sd.): Kõige pealt juhin ma tähelpanu ettepaneku peale, mis herra Liigand on teinud, nimelt, et üürimääramise aluseks wõetaks 19. juuli 1914 a. põhiüür. Herra Liigand on päris õieti tähendanud, et sel korral, kui paragrahw 10 praegusel kujul wastu wõetakse, tuleks arwamata palju protsesse. Ma wõin juba paar juhtumist ette tuua, kus kohe põrandapinna suuruse mõõtmisel arusaamatused on tekkinud. Majaomanik rehkendab põrandapinna välja maja plaani järele. Paksu seintega kiwimajas tuleb üürnikul sel korral muidugi rohkem maksta, kui tal tegelikult põrandapinda on. Nii on näha, et selle lihtsa küsimuse lahendamisel arusaamatused tulewad. Wäide, mis on ette toonud komisjoni aruandja, nagu ei oleks korter praegusel ajal mitte kaubaasi, ei ole mitte õige. Korter on tingimata kaubaasi, ja nimelt ka praegu. Korter siselinnas, wäga käidawas kohas on palju suurema wäärtusega, kui korter linnaserwal. Wõib aga ette tulla, et maja korrashoidmine linnaserwal niisama palju maksma läheb, kui kesklinnas. Kui nüüd üüriseadus muud midagi ei wõimalda, kui ainult majade korrashoid-

mist, siis peaks ütlema, et waewalt on üüriseaduse komisjon ära kaalunud seda asjaolu, et korter kesklinnas palju rohkem maksab, ja linnaääres tegelikult väga wiltsad ja väikesed majad on. Ma pean ütlema, et see üüriseadus on Tallinna olude kohta kokku seatud. Linnaäärsete majade ehitamine läheb hoopis vähem maksma, kui suurte majade ehitamine keset linna. Peale selle peab arwesse wõtma, et tegelikus elus seda läbi wiia ei saa, et linnaserwadel sarnane puhtus ja piinlik korraldus walitseks, kui südalinnas, kus liikumine ja läbikäimine suurem ja korrashoidmise peale suuremat rõhku pannakse. Linnaserwal on prügitud uulitsad, neid pühitakse väga harwa, kui neid üleüldse pühitakse. (J. Kes küll (majand.) kohalt: Ärge rääkige asjust, millest Teie midagi ei tea!) Ma ei räägi siin mitte seda, et just absoluut igas kohas nii oleks. Siis ma ei saa mitte tähendamata jätta, et kui praegu hakatakse korterite eest üüri määrama põrandapinna suuruse järele, siis kõige rohkem kannataks waesem rahwakiht, töölised, kes linnaserwadel nendes madalates korterites elawad, palju rohkem kui need, kes kesklinnas mõnusates korterites elawad. Praeguse poliitilise meeolu juures tööliste hulgas tuleks seda tähele panna. (A. Tupits (põl.) kohalt: Miks Teie sellest komisjonis ei rääkinud?) Üürihinna wäljaarwamist linna- ja alewiwolikogude peale panna on wiimasele väga raske ülesanne. (J. Tõnisson (rhw.) kohalt: Ja pikaldane!) Arwamine, et üürihinda wõiks ära määrata kwartaalide järele, on täiesti eeslik. Wõtame näituseks Tallinna kesklinna, seal on ilusad majad mõnusate korteritega ja sealsamas kõrwal on wana majaristu, kus korterid niisugused on, et hädapärast sees elada wõib. Wastupidi leidub aga linnaserwadel ka häid majasid väiksete wana nade majade kõrwal, kus korterihind enne sõda wahest niisama suur oli, kui kesklinnas. Sellepärast panen mina ette paragrahw 10 järgmisel kujul wastu wõtta: „Põhiüüriks loetakse see üür, mis 19. juulil 1914 a. tõelikult maksti kaswatatult 25—50 peale.

Majades, mis pärast 19. juulit 1914 a. ja enne 4. dets. 1919 a. ehitatud, wõetakse 1914 a. põhiüüri wäljaarwamise aluseks põhiüür, mis teiste samasuguste ruumide eest 19. juulil 1914 a. maksti, selle juures wõetakse arwesse korteri põrandasuurus, õhuruum, lisaruumid, terwishoidlised omadused ja maja kaugus südalinnast.

Linna- ja alewiwolikogul on õigus oma linnas wõi alewis nimetatud alam- ja ülemmäära piirides üüri normeerida, arwesse wõttes ruumide asukohta ja nende omadusi.“

Ma pean tähelepanu selle peale juhtima, et see osa sellest paragrahwist mis puudutab üüriwõtmist majade eest, mis peale 19. juulit 1914 a. ehitatud sõnasõnalt maha kirjutatud on praegumaks wast üüriseadusest. Paragrahwi lõpp sõnadest „linna- ja alewiwolikogul on õigus“ peale jääks muutmataks. Siin wõiks wastu rääkida, et üüri normid liig madalalt kindlaks on määratud. Komisjonis on aga selgeks tehtud, et maja korrashoidmiseks 40—50 kordsest üürist jätkub. Tegelikult ei ole maja korrashoidmine ikka üle 50 korra kallimaks läinud. Nüüd tuleb veel arwesse wõtta, et suurem jagu üürnikkudest palgalised on, kelle palk mitte nii suur ei ole, et nad wõiksid 100—120 kordset üüri maksta. Nende palk on ehk küll 25 korda tõusnud, nii et ettepanek üüri tõsta 25—50 korda õigustatud on.

Üüriseadus praegusel kujul on ajutine, arwatawasti nii ajutine seadus, mis muutada wõib, kui elukallidus tõuseb. Wõimalik, et siis saadakse jälle sellekohase seaduseelnõuga Riigikogus esinema. Küsimine on, kes üüri normeerimist läbi wiib, kas saab sellega linnawolikogu rutem hakkama, wõi jääb see Riigikogu otsustada.

Ma pean tähendama, et siin paragrahw 8 juures wastuwõetud märkus sellest, et majad, mis on peale 5. dets. 1919 a. ehitatud, ei käi üüriseaduse alla, annab weidi mõelda. Tekib küsimus, mis nende majadega teha, mis on teiseks otstarbeks tarwitatud, kuid peale 1919 a. ümber ehitatud mõnesuguseks muuks teiseks otstarbeks, et neid uuesti ümber ehitatult uue üüriseaduse põhjal ära kasutada. Wõtame näituseks äriruumid, mille aknaid on suurendatud ärinõuete kohaselt, ja mis linnale nägusust annab. Nendele äriruumidele on lubatud 20 protsenti aastas üürile juure lisada. Nende äriruumide parandus ei ole aga mitte nii suur summat nõudnud, kui nende majade parandus, milledele kapitaalne remont on tehtud. Sellepärast peaks wahet tehtama üüri juure lisamisega 1-sel ja 2-sel juhtumisel. Majade kohta, millede juures on tehtud kapitaalne remont, tuleks jätta seesama alus, mis on ette nähtud täiesti uuesti ehitatud majade kohta.

H. Martna (sd.): Kui üüri määramise juures peaks arwesse wõetama põrandapinna suurust, siis teen ettepaneku alam-

määraks wõtta 30 marka ja ülemmääraks 65 marka. (J. Tõnisson (rhw.): Kuulge, pange parem kuubik-meeter!)

A. Uesson (töer.): Kui komisjonis üüriseadust arutati, siis lepiti sellega, et aluseks olgu need hinnad, mis ära tasuwad kõik majaperemehe wäljaminekud maja juures, et majaperemees majale mitte juure maksta ei pruugiks. Selle wastu ei waieldud. Sellest põhimõttest wälja minnes ei tehtud wahet selle wahel, kus kohal maja seisab, kas Haapsalus, Narwas, Wõrus wõi Tallinnas, sest et maja ülespidamise kulud on igalpool ühed ja needsamad. Wõtame aga maja Pärnu alewis, mille waheüür 1914 a. saadik on neljakordseks tõusnud, kuna ülespidamise kulud needsamad on, mis teiste majade juures mõnedes teistes suuremates alewites. Loomulikult peaks Pärnu alewi maju niisamasuguse üüriseaduse alla mahutatama, nagu teiste alewite omasid.

Räägitakse, et alewi majade ülespidamine odawam olla, kui südalinna. See ei ole sugugi õige, sest asi on täiesti wastuoksa, seda teab igaüks. Alewis tuleb põrandapinna peale palju rohkem uulitsat, kui südalinna; alewimajadel on pappkatused ja need on lagunened, ning nende parandamine tuleb palju kallim maksma, kui südalinna puu- ehk kiwimajade katuste parandamine, sest nendel on palju paremad ja wõrdlemisi korralikud katused; tähendab remont tuleb korteri põrandapinna peale kallim, kui südalinna. Edasi, assenisatsioon on südalinna korralikum, kui alewis. Siin on igalpool enam-wähem korralik kanalisatsioon, kuna alewis tuleb waatidega mustust ära wedada. Kõige selle põhjal peaks üür südalinna ja alewis täiesti ühesugusele alusele seatud olema, kuna aga 1914 a. üür teeb väga tuntawat wahet. Sellepärast on siin ka esinetud ettepanekuga üürialuseks wõtta põranda ruutpinda ja mina omalt poolt toetan seda, kui õiglast ettepanekut.

T. Kalbus (töer.): Kõik parandused üüriseaduse paragrahw 10 kohta puudutawad küsimust, mis wõtta üüri aluseks, kas põranda ruutpind wõi 1914 a. üür. Kui nüüd Riigikogu peaks wastu wõtma aluse 1914 a. üüri, siis oleks minu ettepanek — silmas pidades seda, et see paragrahw üks kõige tähtsam selles seaduses on — et mitte ei wõetaks wastu üks wõi teine redaktsioon, waid et see paragrahw tuleks uuesti

anda komisjoni lõpulikult redaktsiooni wäljatõotamiseks. Sellepärast oleks minu ettepanek esiteks ära määrata alus: kas jääb põranda ruutpind wõi 1914 a. üür? Kui jääb põrandapind, siis mina oma eel-pool nimetud ettepanekut mitte ei tee, sellepärast et üüriseaduse komisjoni poolt on see lõpulikult läbi waadatud ja keegi ei ole selle paragrahwi redaktsiooni wastu waielnud, sest kõik parandused käiwad selle kohta, et aluseks wõtta 1914 a. üür, kui aga Riigikogu peaks aluseks wõtma 1914 a. üüri, siis teen ma ettepaneku seda paragrahwi uuesti komisjoni anda. Sellepärast, esiteks hääletada ainult aluse küsimus, nimelt, kas 1914 a. üür wõi põrandapind, et üüriseaduse komisjon teaks, kuidas seda lõpulikult redigeerida.

W. Linnamägi (kristl.): Üheks kõige raskemaks ja põnewamaks küsimuseks üüriseaduse juures on kahtlemata see, mida wõtta aluseks üürinormide äramääramisel, kas ennesõjaaegne üür, korteri põrandapinna ruutmõõdud, wõi midagi muud. Lõpmata palju ja pikki waidlusi on see tekitanud üüriseaduse komisjonis, niisama ka siin Riigikogus. Enam-wähem ühemeelise otsuseni ei ole selles küsimuses kuidagi jõuda suudetud, olgugi, et nüüd komisjoni otsusena on ette pandud üürihinna äramääramisel aluseks wõtta põrandapinna üksus. Üüriseaduse arutamise alguses jagunesid arwamised kohe kaheks ja pandi selle tõttu kaks alust ette: endine üür ja pinnasuurus. Riigikogus tulid ka niisama lahkumised arwamised kuuldawale, seaduseelnõu anti komisjoni tagasi, kus teistkorda juhuline otsus tehti aluseks wõtta põrandapinna suurus. Täna kordub seesama nähtus: jälle kaitstakse nii ühte kui teist seisukohta — kõik see näitab seda, et kumbki alus õige ei ole ja tõepoolest kumbagi põhjal ei ole võimalik üüri wähegi õiglaselt normeerida. Ja selles just kõige üüriseaduse raskuspunkt seisab. Mina ütleksin, kui wähegi võimalik on, enam-wähem õiglaselt üürisuurust seaduse läbi ära määrata, siis oleksin mina esimene selle poolt, aga et see minu arwamise järele täielikult wõimatu on, siis olen mina üüriseaduse wastu, kui seaduse wastu, mis elule wõõraks jääb ja asja korraldada ei suuda. Ometi on Riigikogu enamus heaks arwanud üüriseadust maksma panna ja alus, mille peale põhjendades üüri suurust normeerida, tuleb leida. Üürihinna äramääramisel ei ole sugugi ainult mõõduandwaks korteri põrandapinna suurus, waid peale selle

weel terwe rida muid asjaolusid, mis korteri kõlbulikkust, headust ära määravad ja üüri suuruse peale mõju awaldawad. Korteri wõib õige suur olla põrandapinna poolest ja seal juures ometi wähe kõlbuline ja wähem üüri maksta, kui põrandapinna poolest palju wähem korter, millel aga seal juures kõik mõnusused olemas, mis esimesel puuduwad. Ma ei hakka selle juures pikemalt peatama, on juba sellest ennemini palju räägitud, tähendaksin ainult, et siin tuleb kahest kurjast pisem walida ja mina waliksin, kui pisema kurjuse, — ennesõja-aegse üüri normeerimise aluseks, olgugi et see alus ka küllalt puuduline on. Wõiks näituseks tähendada, et enne sõda ühesuurused ja üheheaduslised korterid ühes linnaservas kunni 100% kallimad olid, kui linna teises osas, isegi kõrwuti seiswates majades oli ühesarnaste korterite hinnawahe kunni 50% ja see wahe kaswaks nüüd weel mitmewõrra suuremaks, kui enne sõda, üüri normi aluseks wõttes endist üüri ja tunduks muidugi ülekohtusena niihästi majaperemeestele kui üürnikkudele, kes ühesarnaste korterite eest mitmesugust üüri on sunnitud maksuma ja wastu wõtma. Siiski on see palju kergem tehniliselt läbi wiia, kui teine moodus — põrandapinda aluseks wõttes, mis minu arwamise järele tehniliselt peaaegu wõimatu lähema aja jooksul läbi wiia ja palju waidlusi, kohtuskäimisi wõib sünnitada. — Kui suur peaks siis üürihind ennesõjaaegsega wõrreldes olema? Üüriseaduse arutamise puhul lepiti selle poolest kokku, et üür peaks nii kõrge olema, et ta wõimaldaks maja enam-wähem korras hoida. Edasi leiti, et selleks on tarwis umbes 50 korda kõrgemat üüri, kui enne sõda saadi. Teiselt poolt toonitakse walitsuse seletuskirjas üüriseaduse juure, et üüriseaduse eesmärgiks on kaitsta keskmist kodanikklassi ülemäära kõrgete üüride eest, mis wabal kokkuleppel sünniks ja et keskmise kodaniku sissetulek olla umbes 50 korda suurem, kui enne sõda. Mina waidleksin küll selle wastu ja arwan, et keskmise kodaniku sissetulek on hästi suurem, wast 70—100 korda. — Sellest wälja minnes peaks üüri normi miinimumiks wõtma wähemalt 50 kordne, ennesõjaaegsega wõrreldes, üür, ehk küll see üür weel ammuigi kõiki maja kulusid ei kata. Edasi wälja minnes sellest põhimõttest, et üüriseadus pannakse maksuma waesemate ja keskmiste klasside kaitseks, ei ole mingit alust suuri luksus korterid, mis enne sõda maksid 75 ja rohkem rublasid kuus üüri, üüriseaduse alla painutada. Nendes uhke-

tes korterites elasid enne ja elawad ka praegu rikkad inimesed, tihti palju rikkamad, kui majaperemees, kelle korterites nad elawad ja ülekohtus oleks neile wõimaldada üüriseaduse läbi poolmuidu majaperemehe kulul korteris elada. Õiglus nõuab, et sarnased korterid mitte üüriseaduse kaudu sundusliku normeerimise alla ei käiks. See sama seisukoht oli ka walitsusel, kuna walitsuse poolt ettepanud üüriseaduse eel-nõus korterite eest, mis enne sõda üle 75 rbl. kuus üüri maksid üürihinna aramääramine waba kokkuleppe alusel pidi sündima. Sellepärast panen ette paragrahw 10 järgmisel kujul wastu wõtta: „Põhiüüriks loetakse see üür, mis 19. juulil 1914 a. tõelikult makseti kaswatatult 50 peale, kui üürihind tähendatud ajal mitte üle 50 rubla kuus ei olnud, 75 peale, kui üürihind 50—75 rbl. kuus oli. Kui üürihind üle 75 rbl. kuus oli, siis määratakse üür wabal kokkuleppel üürileandja ja üürniku wahel.

Linna- ja alewiwolikogudel on õigus oma linnades ja alewites ka kõrgemat üüri määrata, arwesse wõttes korteri omadusi, asukohta ja muid tingimisi.

Paragrahwi juures olewad märkused jääks endiseks.

Mina ei looda mitte palju head sellest, kui linnawolikogudele antakse õige lai wõimalus ja laiapiirilisel korterite hinda normeerida alammäära ja ülemmäära wahel, missugune wõimalus on käesolewas seaduses ette nähtud. Mina arwan, et see käib üle wolikogude wõimiste, ei ole ka tehniliselt läbi wiidaw, tekitaks pikki waidlusi, tülisid ja nõuaks õige palju aega. Ometi on siin arwamisi awaldatud, et üüriseaduse kestwus wõiks pikalt olla ja kuidas elu näitab, on õige raske üüriseadust muuta Riigikogu kaudu. Siis wast wõiks wolikogudele wõimalus jätta üksikutel juhtumistel, kui seaduses fikseeritud üüri alammäär liiga ülekohtusena tundub, ehk kui üüri alammäär liiga elust maha jääb, üürihinda ka oma arwanemise järele tõsta.

J. Kes küll (majand.): Rkl. Linnamägi pidas pika kõne, aga kahjuks Riigikogu liigetel ei olnud püsiwust seda kuulata, aeti omawahelist juttu. (Üleüldine naer.) Herra Linnamägi tegi ettepanekuid üüri normeerimise kohta, nende üle muigati ja naerdi. (Wahelhüüe: Teie tahate tema kõnet paremini pidada!) (Naer). Ma loodan, et herradel Riigikogu liigetel kannatust on minu paari sõna ära kuulata. Ühe eelmi-

newa paragrahwi kohta, mis komisjoni tagasi anti, tehti Riigikogu liigete poolt 7 parandust. Paragrahw 10 kohta on neid aga wist juba 17, ja mina isiklikult ei saa praegu nende kohta mingisugust seisukohta wõtta. Paranduste hulk näitab, et arwamised siin suuremal määral lahku lähewad ja lõpuks tuleks sellest „puperdamise seaduse paragrahw kwadraadis“ wälja. (J. Tõnisson (rhw.): No, seletage ometi, mis see tähendab?) Pean rõõmuga tähele panema, et arusaamine nii kaugele on arenenud, et wõidakse loobuda ruutsüldade mõõtmisest aluseks wõttes 1914 a. üür, et wõidakse ette näha, et mingisugune linna- wõi alewiwalitsus ei jõua kuidagi kolme aasta wältusel põrandaid ära mõõta. Kui nüüd midagi ära teha, siis peame ikkagi 1914 a. üüri aluseks wõtma ja mina ühinen täiesti herra Kalbus'e ettepanekuga, et see paragrahw 10 komisjoni tagasi anda. (Üleüldine naer ja wahelhüüded). Kui ma herra Kalbus'est õieti aru sain, tegi tema seesuguse ettepaneku. Kui aga herra Kalbus niisugust ettepanekut pole teinud, siis esinen mina selle ettepanekuga.

K. Wirma (sd.): Meil on praegu väga keerulise asjaga tegemist. Üürimääramise aluseks on esitatud kaks asja. Tegelikult tuleks neid paralleelselt arendada, et siis III lugemisel igal juhtumisel wõimalus oleks wäljapääseteed leida. Selles mõttes arwan mina, et see paragrahw tuleks tingimata komisjoni tagasi anda mõlemal juhtumisel, kas üüri aluseks wõetud põrandapind, ehk 1914 a. üür. Rkl. Liigand tähendas esiteks, ette tuues minu minewkordset näitust, et mina sellega olla paremaks kiitnud 1914 a. üüri üürimääramisel aluseks wõtta. Oma näitusega ei tahtnud ma sugugi seda ütelda, waid ainult näidata, et paragrahw niisugusel kujul redigeerituna ei suuda rahuldada üürikuuri kui põrandapinna suurus üürimääramisel aluseks wõetakse. Kui nüüd, kas 1914 a. üür ehk põrandapind üürimääramisel aluseks wõetakse, siis oleks, kui meie paragrahw 10 komisjoni anname, komisjonil wõimalus kõiki neid parandusi hästi läbi kaaluda ja paragrahw wastawalt wälja arendada, ainult siis, kui parandused kindlal kujul on tehtud. Kui ma ei eksi, siis herra Liigand esines siin juba küsimisega, kas ahjualust ja pliidualust põrandapinda ka üüri alla kuuluwaks lugeda, ja kuidas kõõgiga lugu. Neid küsimusi on juba enne kuulnud, sest pea terwes linna mõõdetakse nüüd hoolega

põrandapinda ja üüriks on tingimata arwamisel, et ahjualust põrandapinna hulka arwata ei tule, sest öeldakse: „Ma ei saa ju ometi ahju peal käia!“ Kuid ahjualust põrandapinna hulgast wälja arwama hakata on jällegi väga keeruline mõõtmisülesanne. Teiseks peaks ka katusealuste ruumide kohta igal juhtumisel ise määrus olema. Kõiki neid arwamisi ja küsimisi peaks komisjon läbi kaaluma, kuid komisjonil peab enne Riigikogu arwamine üürimaksu aluse kohta teada olema, enne kui neid parandusi tõsiselt kaaluda. Et seda wõimaldada, teen ma rkl. Liigand'i ettepanekule wastupidise ettepaneku, misuguste ettepanekute otsustamise järele komisjonil alus oleks seda paragrahwi arendada. Senni wõttis komisjon mõlemal korral, kui see küsimus komisjonis otsustada oli, aluseks põrandapinna, nüüd oleks tal aga Riigikogu enamuse arwamine aluseks. Muidugi on Riigikogul õigus ja wõimalus komisjoni otsust enamuse tahtmisele wastawalt muuta. Sellepärast teen ma järgmise ettepaneku: „Paragrahw 10 komisjoni tagasi anda läbiwaatamiseks, üüri aluseks wõttes põrandapinda.“

Selleks juhtumiseks aga, kui põrandapinnaga mõõdetaw üürimaksu alus peaks wastu wõetama, teen kaks järgmist paranduse ettepanekut: 1) Juure wõtta: Märkus III. „Kui ruumi kõrgus alla seitsme jala on, siis arwatakse põrandapinnaks ainult pool osa tegelikust põrandapinnast.“ 2) Märkus IV. „Ahju, pliidi jne. alused arwatakse põrandapinnaks.“

Juhataja A. Kerem: Sõna lõpu kokkuwõtteks on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Riigikogus kordub just sama nähtus, mis komisjonis mitme nädala jooksul selle seaduse arutamisel, eraldi selle paragrahwi juures, ette tulnud. Üks pool kiidab wastu wõetawaks aluseks üürimääramisel põrandapinda, teine — 1914 a. üüri. Komisjonis oli juba alguses kaks warianti ja alguses leidiski see wariant, et üür 1914 a. üüri järele kindlaks määrataks, rohkem poolehoidu, kuid hiljem tunnistati üürimääramine põrandapinna suuruse järele õiglasemaks. Ma ei saa sellele wastu waielda, et need parandused ja ettepanekud, mis siin täna tehti, peaksid komisjonis läbi kaalutama, kuid mittelubataw on seda nõuda, wõi ette kirjutada, et komisjon peaks järgmisel korral kahe alusega esinema. Komisjon wõib kahe ettepane-

kuga esineda ainult siis, kui hääled pooleks lähewad, wastasel korral esineb ta aga ikkagi ainult ühe ettepanekuga. Ühinen aga täiesti sellega, et need ettepanekud ja parandused komisjoni antaks.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud selle paragrahwi kohta terwelt 13 parandust. (Naer. Hüüded: Õnnetu arw, kukub tingimata läbi!) Nendest on kolm parandust sarnased, et nende wastuwõtmine teiste hääletamise tarbetuks teeb. Need oleks järgmised: rkl. Liigandi ettepanek: „Üüriseaduse paragrahw 10 komisjoni tagasi anda uueks läbiwaatamiseks üüri aluseks wõttes 19. VII. 1914 a. üüri.“

Teine rahwaesitaja Kesküll'i ettepanek: „Paragrahw 10 komisjoni tagasi anda ümbertöötamiseks.“ (Wahelhüüded: Aga see ei ütle ju midagi ära!)

Kolmandaks rahwaesitaja K. Wirma ettepanek: „Paragrahw 10 komisjoni tagasi anda läbiwaatamiseks üüri aluseks wõttes põrandapinda.“

Panen need kolm ettepanekut sissetuleku järjekorras paralleelhääletamisele. (Hääletatakse rkl. O. Liigandi ettepanekut.) See ettepanek on saanud poolt 41 häält. Palun sekretääri kwoorumi järele waadata. Kwoorum on 70, sellega on rahwaesitaja Liigandi ettepanek absoluutse häälteenamuse saanud, sellega wastu wõetud. Sellega langeb teiste ettepanekute hääletamine ära. (Hüüded: Palume hääletada, ka teised ettepanekud wõiwad absoluutse enamuse saada!) Et ka teiste ettepanekute hääletamist soovitakse, panen hääletamisele rahwaesitaja Kesküll'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Palun nüüd neid, kes rahwaesitaja Wirma ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: Rahwaesitaja Liigandi ettepanek on saanud poolt 41 häält, rahwaesitaja Kesküll'i ettepanek — 4 häält ja rahwaesitaja Wirma ettepanek — 10 häält. Sellega on absoluutse enamuse saanud ja wastu wõetud rahwaesitaja Liigandi ettepanek. Paragrahw 10 on komisjoni tagasi antud.

On ettepanek tehtud waheaega määrata. Kuulutan $\frac{1}{4}$ -tunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.50 min.

Peale waheaja algab koosolek kell 8.10 min.

Koosolekut juhatab abiesimees A. Kerem.

Sekretääri kohal abisekretäär W. Pezold.

Juhataja A. Kerem: Riigikogu läheb päewakorras edasi.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 11. Põhiüüriks allüürnikule edasi üüritud ruumi eest loetakse wiimase peale proportsionaalselt tulew osa korteri põhiüürist.

Juhataja A. Kerem: Panen paragrahw 11 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on paragrahw 11 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 12. Lisaüüri lubatakse wõtta, kütte, walgustuse ja wee eest tõelikkude kulude suurus, sisemise teenimise eest kunni 100 protsenti ja mööbli tarwitamise eest kunni 50 (100) protsenti korteri ehk toa põhiüürist.

M. Neps (sd.): Kui mina ettepaneku tegin paragrahw 9 wiimases reas mööbli tarwitamise kohta, siis waidles komisjoni aruandja selle wastu üteldes, et minu ettepanek spekulatsioonile ei kõrwalda. Mina panin ette paragrahw 9 juures sellepärast seda maha jätta, et see mitte üüri mõiste alla ei kuuluks. Kui aga lubatakse selle eest maksu wõtta, siis wõiks see waba kokkuleppe teel sündida, mitte just päris waba, aga siiski selle tingimisega, et mõlemad pooled wõiwad igal ajal sellest lahti ütelda. Sellepärast teeks ma siin ettepaneku paragrahw 12 järgmiselt sisse wõtta: sõna „suurus“ järele panna punkt, ning siis uuest reast algades järgmiselt lugeda: „Sisemise teenimise eest lubatakse wõtta kunni 50 protsenti ja mööbli tarwitamise eest kunni 50 protsenti korteri ehk toa põhiüürist“ ja siis märkus: „Mööbli tarvitamine ja sisemine teenimine ei ole olulises ühenduses korteriga ehk toaga. Nendest on mõlemil pooltel kahenädalise etteütlemisega õigus lahti ütelda, ilma et see põhjuseks oleks üüriwahekorra lõpetamiseks.“ (W. Linnamägi (kristl.): Wii mööbel põningule ja jätta korter kätte!) Teie wõite küll selle wastu waielda, ega see weel asja muuda. Teisest küljest on see tegelikult abinõu, millega üksikute tubade üüri üles kruwitakse, et allüürnik peab wõtma toa, mis korteriüürnik on sunnitud wälja andma, sest et tema

korter suurem on, kui see normaal suuruses lubatud ning tema võib seda välja üürida oma mööbli. Mina tahan selle korra vastu waielda ja loen seda korda mitte loomulikuks, sest ei pea mitte võimalust olema, et tuba woidakse välja üürida ainult mööbli. Kui mööbli asjus waba kokkulepe oleks, siis wõiks väljaüürija tema eest rohkem hinda wõtta, kui see mööbel üleüldse wäärt on. On näituseks toas mõni wana woodi, kolmejalaga laud — ja ongi möbleeritud tuba. Rahwaesitaja Martna rääkis juba sellest, kuidas niisuguste möbleeritud tubadega lugu on näituseks on omal ajal Pariisis 10 frangi eest tube möbleeritud. Ka meil möbleeritakse tube harilikult selle mööbli, mis muidu kolikambris seisawad. Meie peame looma sarnase korra, mis võimaldab allüürnikule mööblit lahti ütelda, ilma et sellega üüriwahekord lõpeks. Tallinnas on väga palju riigiametnikka, kes elawad wäikestes möbleeritud tubades ja kes wäikest palka saawad. Nüüd on sunnitud aga tema teenimise eest maksma, mida tema võib olla sugugi ei tarwita. Kui toas näituseks naisterahwas elaks, siis võib ta ju väga hästi selle puhastamise ära teha. (W. Linnamägi (kristl.): Preili ei tee!) Kui tema mitte seda ei tee, siis on juba teine asi, aga sundida kedagi seaduse järele tegemise ja mööbli eest maksma, oleks väga inetu asi, sest et mööbli ja mööbli, ning teenimise ja teenimise wahel on wahe. Peab olema võimalus neist mõlemist lahti ütelda ja selleks ongi tarwis määrata wäike protsent, sest siis ütleb korteriomani isegi sellest ära ja allüürnik võib oma soowi järele ise tuppa mööbli muretseda ning ise oma tuba koristada ning puhastada.

J. Kesküll (majand.): Praeguse olukorra juures on see harilik wiis, et majaomanikud sugugi ei tea, et üürnikud on omale kaasüürniku wõtnud. Iga kaasüürnik, kes majasse elama on tulnud, teeb ka majaomanikkudele teatawaid kulusid. Iga juuretulnud elanik majas suurendab kaudselt majaomaniku kulusid. Wiimasel korral komisjonis tähendas herra Martna, et edasiüürijal peab õigus olema kaasüürniku käest teatawat tasu wõtta. Mina selle vastu isiklikult ei ole, kuid ma tahaks tähelpanu juhtida selle peale, et ka majaomanik selle allüürniku käest peaks teatud tasu saama oma kulude katmiseks. Ses mõttes teen mina paranduse, et paragrahw 12 juure lisada: „ning 25 protsenti

põhiüürist majaomanikule kulude katmiseks.“

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Mis puutub rahwaesitaja Kesküll'i ettepanekusse, siis ei saa mina sellega juba sel põhjusel ühineda, et sellesarnast ettepanekut komisjonis ei tehtud ega arutatud.

Rahwaesitaja Neps'i ettepanek käib komisjoni seisukohale ka täiesti vastu. Lisaüüri küsimust arutades läks komisjon sellest seisukohast välja, et mööbli tubade üürile andmine ei ole mitte wiimase aja sünnitus, waid neid on alati välja antud ja nende üürid olid alati suuremad, kui mööblita tubades. Wõtame, näituseks, kaks ühesugust tuba — üks ilma mööblita, teine mööbli; esimese eest makseti 10 rbl., teise eest 20—30 rbl. üüri. Seda silmas pidades määras komisjon: mööbli tarwitamise eest kunni 50 (100) — siin on kaks warianti — protsenti ja sisemise teenimise eest kunni 100 protsenti korteri ehk toa põhiüürist. Kui nüüd rahwaesitaja Neps'i ettepanek vastu wõetaks, siis on üürnikul, nimelt kaasüürnikul võimalus ennast lahti ütelda mööbli tarwitamisest; siis kujuneb seisukord sarnaseks, et need korteripidajad, kes alati möbleeritud tube on välja üürinud, sellest wäikesest sissetulekust ilma jääks ning päris halba seisukorda satuks. Wõib ka tulla sarnaseid juhtumisi, et need, kes möbleeritud tube tarwitawad, — neid ei ole mitte wahe, — lubawad korterisse asudes mööbli eest maksta, kuid mõni aeg hiljem seda enam mitte ei tee, üteldes, et neil mööblit tarwis pole. Niisugust seisukorda lubada ei wõiks.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud järgmised parandused: rkl. herra Neps'i poolt, et paragrahw 12 sõna „suuruses“ järele panna punkt, ning siis uuest reast algades järgmiselt lugeda: „Sisemise teenimise eest lubatakse wõtta kunni 50 protsenti ja mööbli tarwitamise eest kunni 50 protsenti korteri ehk toa põhiüürist.“ Ning selle järele märkus: „Mööbli tarwitamine ja sisemine teenimine ei ole olulises ühenduses korteriga ehk toaga. Nendest on mõlemil pooltel kahenädalise etteütle misega õigus lahti ütelda, ilma et see põhjuseks oleks üüriwahekorra lõpetamine.“

Teine parandus on rkl. Kesküll'i poolt, et paragrahw 12 juure lisada: „ning 25

protsenti põhiüürist majaomanikule kulude katmiseks.“

Ma paneksin esimesena hääletamisele komisjoni paralleel-ettepanekud, et mööbli tarvitamise eest 50 ja 100 protsenti võtta. See langeb ka ühte ühe osa rkl. Neps'i ettepanekuga. Peale selle hääletaks ma rkl. Neps'i ettepaneku, et sisemise teenimise eest võtta kunni 50 protsenti, komisjoni ettepanek on kunni 100 protsenti ja peale selle rkl. herra Neps'i redaktsioonilise paranduse ning lõpuks märkuse. Järgmisena tuleks siis hääletamisele rkl. herra Kes-küll'i parandus. Et hääletamise korra kohta teistsuguseid ettepanekuid ei tehta, siis asun hääletamisele. Palun neid, kes on selle poolt, et võtta 50 protsenti mööbli tarvitamise eest põhiüürist, käed üles tõsta. (Hääletatakse.) Et vähemus vastu on, siis on see ettepanek vastu võetud. Järgmisena panen hääletamisele rkl. herra Neps'i paranduse, et sisemise teenimise eest lubatakse võtta 50 protsenti põhiüürist. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud poolt 19, vastu 26 häält, — sellega on ta tagasi lükatud. Edasi panen ma hääletamisele rahwaesitaja M. Neps'i redaktsioonilise paranduse, et sõna „suuruses“ järele panna punkt. (Hääletatakse.) Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud. Järgmisena panen hääletamisele rkl. Neps'i poolt ette pandud märkuse: „Mööbli tarvitamine ja sisemine teenimine ei ole olulises ühenduses korteriga ehk toaga. Nendest on mõlemil pooltel kahe nädalise etteütlemisega õigus lahti ütelda, ilma et see põhjuseks oleks üüriwahekorra lõpetamiseks.“ Ma panen märkuse hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle paistab, et enamuse on selle märkuse vastu ja sel-pärast on see märkus tagasi lükatud. Järgmine on rkl. Kes-küll'i parandus: Paragrahw 12 juure lisada: „ning 25 protsenti põhiüürist majaomanikule kulude katmiseks.“ Ma panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Paranduse vastuvõtmise poolt on 16 häält, vastu 27. Sellega on see parandus tagasi lükatud.

Ma panen paragrahw 12 ühes vastu võetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Vastu on ainult üksikud, sellega on paragrahw 12 ühes vastu võetud parandusega vastu võetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 13. Üürnikul on õigus üüriwahekorda

lõpetada, kui sellest üürileandjale on ette teatanud seaduslikul tähtajal.

Juhataja A. Kerem: Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Vastu ei olda. Sellega on paragrahw 13 vastu võetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 14. Üürileandjal on õigus üüriwahekorra lõpetamist nõuda:

a) kui üürnik, kellel korter ehk tuba ameti- või teenistuslepingu järele tarwitada oli, teenistusest lahkub ehk seadusliku korra järele lahti lastakse.

b) Kui üürnik ennast korduvalt niiviisi ülewal peab, mis teistega ühes majas, korteris, ehk toas kooselamise võimatuks teeb.

Märkus. Seesuguse üürniku väljatõstmist võiwad nõuda ka need kaasüürnikud, kes selle all kannatawad.

c) Kui korter põhjalikku remonti tarwita ja seda üürniku seesolemise ajal ei saa toimetada.

Märkus. Peale korteri remondi täiendamist on endisel üürnikul selle korteri peale eesõigus.

d) Kui üürileandjale korterit või tuba on enesele elukorteriks tungiwalt tarwis.

e) Kui üürnik allüürnikult mingisugust tasu või kõrgemat üüri võtab, kui käesolew seadus seda lubab.

f) Kui maja või korterit on lubatud linna- või alewiwalitsuse poolt ümber ehitada ja seda üürniku seesolemise ajal ei saa toimetada.

h) Kui üürnik üürilepingut on oluliselt rikkunud.

Märkus. Oluliseks lepingu rikkumiseks loetakse:

1. Kui üür kuue nädala jooksul maksu tähtaja päewast arwates ei ole ära maksetud;

2. kui üürilewõetud korterit ehk ruumi kasutatakse ilma üürileandja nõusolekuta teiseks otstarbeks, kui lepingus öeldud ja kui selle all korter või teised majaelanikud kannatawad;

3. kui korteri ehk ruumi sisseseadet meelega või hooletult rikutakse ja hävitatakse;

4. awalik-, sanitäär- ja tulekaitsepolitseiliste eeskirjade mittetäitmine, mille läbi üürileandjat karistus võib tabada ehk temale kahju võib sündida;

5. ulualuseandmist teadwalt kriminaalkurjategijatele;

6. korteris seaduse poolt karistatawate ettewõtete ja äride pidamist.

A. Hansen (is.): Ma teen ettepaneku paragrahw 14 punkt d juure lisada märkus: „Sel juhtumisel on üürnikul eesõigus selle korteri peale, mis üürileandja senni tarwitas.“ Mina selle wastu ei räägi, et majaomanik, kui tal korterit wäga waja on, seda ei peaks saama, kuid siis oleks selle üürileandja sennise korteri peale eesõigus sellel üürnikul, kes sellest korterist wälja peab minema. Ma arwan, et seda ei maksaks mitte pikalt põhjendada, kuid lugu on niisugune, et praegu praktiseeritakse niisuguste asjade juures wahetasu wõtmist. Selle ärahoidmiseks tegin mina selle ettepaneku.

A. Sorokin (wen.): Teen järgmised ettepanekud:

1) p. f. wälja jätta.

2) p. c. redigeerida järgmiselt: „c) Kui korter ehk maja põhjalikku remonti ehk ümberehitamist tarwitab ja seda üürniku seesolemisel toimetada ei saa.“

3) Paragrahw tagasi anda ümbertöötamiseks, muuseas p. c. märkuse täiendamiseks.

Juhataja **A. Kerem**: Wäljaspool järjekorda on sõna komisjoni aruandjal.

Aruandja **Chr. Kaarna**: Ma tahaksin juhtida tähelpanu selle peale, et paragrahw 3 paneb maksma niisuguse korra, et ilma linna- wõi alewiwalitsuse lubata ei tohita elumajasid maha lõhkuda ja elukorterid muuks otstarbeks ümber ehitada ega tarwitada. Selle järele peaks ometi selge olema, et neil juhtumistel, kui ümberehitamiseks luba antakse üüriwahekorrad omaniku ja üürniku wahel katkema ehk lõppema peawad. Ja see punkt f, millest rahwaesitaja herra Sorokin rääkis, ongi paragrahw 3 põhjal wastu wõetud, nii et siin on jutt majade ümberehitamisest, milleks linna- wõi alewiwalitsus luba annab. Selle paragrahwi p. c. kõneleb aga korterite põhjalikust remondist; kui korterid tõesti põhjalikku remonti tarwitawad, siis, iseenesestki mõista, kui korteriüürnik wälja ei lähe, wõib majaomanik seda kohuteel nõuda. Nii et siin on ikkagi kaks ise asja.

A. Palwadre (sd.): Mulle näib, et kõige suuremaks karistuseks üürnikule on selles seaduses ette nähtud korterist wäljahitamine. Ja selles mõttes selle paragrahwi punkt a ei ole mitte kõige otstarbekohasem meie praeguses üüriseaduses. Seal on ette nähtud: „kui üürnik, kellel

korter ehk tuba ameti- wõi teenistuslepingu järele tarwitada oli, teenistusest lahkub, ehk seadusliku korra järele lahti lastakse.“

Meil praegu kindlat seadust ei ole, mis reguleeriks riigiteenijate seisukorda, kindlustaks üleüldist teenistuslepingut. Praegu tarwitatakse isegi päewapealt lahtilaskmist selle kuulsa Wene paragrahw 3 järele ja nii wõib wäga kergesti juhtuda, et ametnik wõi tööline päewapealt lahti lastakse ja siis ka päewapealt peab korterist wälja minema. (W a h e l h ü e k e s k e l t : T a w õ i b k o h t u s s e k a e b a d a !) Ja, asi antakse kohtu kätte ja kolme, nelja päewa jooksul, — sest meie kohtud wõiwad mõnikord õige kiirelt sarnaseid asju toimetada — tõstetakse see isik ikkagi korterist wälja. Sarnane olukord ei ole mitte wõimalik ja mulle näib, et nii mitmedki ametnikud oleks kohustatud selle läbi omale weel teise korteri pidama igaks juhtumiseks ja sarnane olukord ei lahendaks mitte meie korterikriisi, sellepärast panen ma ette paragrahw 14 punkt a lõppu lisada: „kus juures üürnik vähemalt kahe kuu jooksul endist korterit wõi tuba tarwitada wõib.“ Ja siis juhin ma weel tähelpanu punkt e peale „kui üürnik allüürnikult mingisugust tasu wõi kõrgemat üüri wõtab, kui käesolew seadus seda lubab.“ Mina kardan, et kuigi ei ole lubatud mitte suuremat tasu wõtta, kui seadus seda lubab, siiski wõib juhtuda, et üürnikud ja üürileandja omawahel mõnikord kokku lepiwad suurema tasu maksmise asjus. Seda wõib täiesti juhtuda, sest seaduses ettenähtud norme ei wõi ideaalseteks pidada ja tegelikus elus on liikumine teatawas ulatuses ülespoole wõimalik. Ma arwan, et isegi kõik karistused ja trahwid praktiliselt seda wõimalust mitte ära ei kaota, (W. Linna mägi (kristl.): Täiesti õige!) wõib juhtuda, et üürnik ja kaasüürnik omawahel kokku leppides majaomanikule rohkem maksawad ja seda tasu, mis majaomanikule läheb, tuleb kaasüürilisel proportsionaalselt rohkem maksta. Sarnasel juhtumisel wõib üürileandja ja üürnik kaelakohtuliku karistuse alla langeda ja peale selle wõib weel üürnik korterist wälja tõstetud saada. Nii kannatab üürnik peale kaelakohtuliste trahwide weel korterist äraütlemise all ja sarnasel juhtumisel, kui tema enesele mingisugust wahetasu ei wõta. Mulle näib, et sarnane olukord mitte õige ei ole ja sellepärast panen mina ette punkt e järgmiselt redigeerida: „kui üürnik üürileandjale selle seaduse põhjal määratud normides üüri

maksab ja allüürnikult mingisugust tasu wõi kõrgemat üüri wõtab, kui käesolew seadus seda lubab.“

M. Neps (sd.): Ma tahaks korteriüürniku kaitseks järgmist märkust teha: „Märkus II. Üüriwahekorra lõpetamiseks üürniku ja majaomaniku wahel ei wõi põhjuseks olla allüürniku wõi rekwireeritud tubade üürniku eksimised punkt b wastu, kui üürnik sel põhjusel süüdlase korterist wäljakolimist nõudnud.“ Ma tean lepituskoja praktikast, et sel korral, kui korteriüürnik allüürniku süü pärast korterist wälja tõdetakse, et siis kindlasti protsessid tekiwad. Just selguse mõttes on tarwilik minu parandus wastu wõtta. Peale selle panen mina ette paragrahw 14 punkt 5 wälja jätta. Sellega ei taha ma mitte ütelda, nagu tahaks mina kriminaalkurjategijaid kaitseda. Ulaluseandmine teadwalt kriminaalkurjategijatele on juba üleüldises seaduses ära keelatud. Sellepärast peaks see punkt täiesti wälja jääma. Edasi tahaks mina komisjoni aruandja käest seletust nõuda punkt 2 kohta. Mina ei tee siin mingisugust ettepanekut, waid tahan ainult teada, kuidas siin on mõeldud. Meil on otsustatud äriruumid seadusest wälja jätta. Kui keegi üürnik asutab oma korterisse, millel on eraldi sissekäik, kontori, kus palju inimesi käib, siis tekib küsimus, kas see eksitab teisi elanikke wõi ei. Ma mingisugust ettepanekut ei tee, waid tahan näidata, kuidas see paragrahw on mõeldud.

J. Kes küll (majand.): Ma teen ettepaneku paragrahw 14 p. 7 juure lisada: „kui üürnik korteris alaliselt ei ela.“ Tähendab, kui üürnik alaliselt korteris ei ela, siis on see oluline üürilepingu rikkumine ja majaomanikul on õigus teda wälja lasta tõsta. Praegu on paljudel mitu korterit, kus nad üksikuid tube wälja üüriwad. Nii tean Tallinnas isikuid, kellel terwelt wiis korterit kasutada. Majaomanikul oleks sel juhtumisel, kui minu parandus wastu wõetaks, võimalik oma korterit üürnikult, kes teda ise ei tarwita, kätte saada. Peale selle panen ma ette paragrahw 14 punkt d juure lisada: „enesele, oma perekonna liigetele ja kojamehele“. Tuleb tihti juhtumisi ette, kus majaomanik on sunnitud kojameest pidama. Praeguse olukorra juures on võimalik kojameest leida ainult siis, kui majaomanikul temale korter anda on.

T. Kalbus (töer.): Ma wõtan sõna rkl. herra Hansen'i poolt tehtud paranduse

puhul. Herra Hansen tegi paranduse, mille järele sel juhtumisel, kui majaomanik oma majasse elama asub, üürnikul, kes tema majas elab, eesõigus on selle korteri peale, kust majaomanik wälja kolis. Minu arwamise järele ei ole see ettepanek sugugi wastuwõetaw. Käesolewas seaduses on ette nähtud, et ilma majaomaniku nõusolekuta ei saa korterit edasi anda. Sinna üürikorterisse, kust majaperemees wälja kolis, ei lase teine majaperemees üürnikku, kes majaperemehe korterist wälja oli sunnitud kolima, mitte sisse, ilma nõusolekut awaldamata. Tegelikult on sarnane wiis praegu kohtutes maksew ja sellepärast on herra Hansen'i märkus täiesti üleliigne.

J. Wanja (kom.): Ma teen kõige pealt paranduse paragrahw 14 punkt f sõna „alewiwalitsus“ asemele wõtta sõna „alewi korteriwalitsus“. Siis on mul parandus punkt h märkuse esimese osa kohta, kus on öeldud, et kui üür 6 nädala jooksul makstud ei ole, siis on see üürilepingu oluline rikkumine. Meil on olemas praegu wäga palju töötatöölisi, kes ka 6 nädala jooksul üüri maksta ei jõua, nii et üsna tihti ette tuleb, et üür koguni kunni 5 kuu eest maksmata on. Et 6 nädalise tähtaja pikendamisega spekulantidel mitte võimalik ei oleks maksmata üürirahaga spekuloida, selleks on minu ettepanekus wastaw lause. Minu parandus käiks nii: Punkt h märkuse I osa: „kui üüriraha kolm kuud maksutähtajast arwates ei ole ära makstud ja korteriwalitsus leiab, et üürnik maksuwõimeline on.“ Selle paragrahwi märkuse 6 osa räägib ettewõtetest ja äridest. Praegusel ajal on olemas töölisteühisused, kelle maja ei ole. Neil tuleb oma ettewõtte wõi ametiühisus asetada kuhugi korterisse, mis puhul aga nad trahwi alla langeksid. Sellepärast tuleks VI osa lõppu wõtta sõnad: „wälja arwatud ettewõtted, mis mitte ärilist kasu taga ei aja, waid töolisteklassi huwilele wastawaid ideesid ja õpetust laiali laotawad.“

E. Liwak (põl.): Ma tahtsin weel mõne sõna ütelda herra Neps'i paranduse kohta, nimelt märkus 3 punkt 2.

Mul endal oli tunaeile niisugune juhtumine. On olemas üks wäikene seltskond, ütleme laulu- wõi näitemängu seltskond. Tema on üürinud omale ruumid teatud aja peale. Seal juhtus aga niisugune fakt, et oli sõjawäel tarwis rekwireerida lauluseltskonna ruumidest paar tuba. Majaperemees ütleb aga nüüd, et see on lepingu rikkumine, olgugi, et need üürnikud, kes küsi-

sid korteri oma asutuse alla, selleks oma nõusolemist ei awaldanud. Sellepärast ma panen ette siia juure lisada: Märkus III p. 2 sõnade järele „majaelanikud kannatawad“ wastu wõtta „leping ei loeta rikuks, kui üürnikult rekwireeritakse maksu wate seaduste piiris osa korterit.“

Juhataja **A. Kerem**: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja **Chr. Kaarna**: Kõige pealt waieldi selle paragrahwi punkt a wastu, mis kõneleb „kui üürnik, kellel korter ehk tuba ameti- wõi teenistuselepingu järele tarwitada oli, teenistusest lahkub ehk seadusliku korra järele lahti lastakse.“ See punkt on komisjoni poolt wastu wõetud järgmistel põhjustel. On wäga palju juhtumisi, et tööasutustes, wabrikutes jne. antakse ametnikkudele, mitte ainult tööliste, nagu need rääkida armastawad, kes selles punktis tööliste korterist wäljatõrjumise abinõu näewad, — waid peaasjalikult just ka eriteadlastele, spetsialistidele, korterid, mis kui palgaosa nende teenistusega otsekoheselt ühenduses on. Oletame, et tööstusettewõtte omanikul on tarwis meistrit ehk töölist lahti lasta lihtsalt sel põhjusel, et wiimane oma ülesandeid täita ei suuda. Niisugusel korral oleks omanikul raske wõi koguni wõimatu leida uut tööjõudu sellesama koha peale, kui tal ei ole wõimalik korterit anda. See asjaolu juba nõuab tingimata, et sarnasel juhtumisel peaks korter wõimalikult kiirelt kättesaadaw olema, sellele ettewõttele, kellele ta tööjõu paigutamiseks tingimata tarwilik. Analoogiline wajadus wõib olla majaperemeestel majades, kus on olemas kojamehed. Tuleb ette juhtumisi, — ja seda on wäga palju ette tulnud, — et inimesed kauplewad endid kojameesteks ja asuwad majasse elama, kuid peale sinna asumist ei täida nemad kojamehe kohuseid mitte, waid hakkawad hoopis teisi ülesandeid otsima ja asetawad endid hariliku üüriwahekorra alusele. Raske on inimesi wälja ajada, kui sarnane teguwiis üüriwahekorra lõpetamise põhjuseks ei ole tunnistatud ja sellepärast on tähtis, et ikkagi sarnane punkt seaduses oleks; siis saaks vähemalt kõrwaldada neid inimesi, kes tarwilikka kohuseid ei täida ja kui hangeldajad elukorterid oma käes peawad. Sellepärast ei saa ma ettepanekuga, mis selle punkti kohta tehti, mitte ühineda.

Mis puutub rahwasaadiku herra Hansen'i ettepanekusse, et paragrahw 14 punkt d lõppu lisatakse lause: „Sel juhtumisel on üürnikul eesõigus selle korteri peale, mis

üürileandja senni tarwitas“, siis ei tarwitse selle juures pikemalt peatada. Rahwasaadik herra Kalbus tähendas wäga õieti, et sel märkusel ei oleks mingisugust maksu wate, sest praeguse seaduseelnõu järele ei saa korterit, kui üürnikud sealt wälja on läinud, ilma majaaniku nõusolekuta mitte edasi anda.

Mis herra Wanja ettepanekusse puutub, siis on see tehtud wist rohkem nalja pärast, nii et ma ei tea selle kohta midagi muud ütelda, kui — seda ei tule tõsiselt wõtta.

Rahwasaadiku Kesküll'i ettepaneku peale, lisada juure punkt 7-le: „kui üürnik korteris alaliselt ei ela“ wõin ütelda, et niisugust ettepanekut ei ole komisjonis olnud, ehk kuigi oli, siis ei leidnud see komisjoni poolt mitte poolehoidu. Igatahes ei saa mina aruandjana sellega ühineda.

Pikemalt peatati selle paragrahwi punkt e juures, mis sellest kõneleb, kui üürnik oma allüürnikkude käest kõrgemat üüri wõtab, kui maksew seadus seda lubab. Wäga rohkesti oli komisjonil selle kohta kaebusi, — ja ka ajakirjanduses on wäga sagedasti sellest kõneldud, et wiimasel ajal on tekkinud kiht inimesi, kes oma allüürnikka nõõriwad. Allüürnikkudelt wõetakse mitmekordselt suuremaid summasid üksiku toa eest, kui korteripidaja ise terve suure korteri eest majaperemehele maksab. Nõutakse tõsiste abinõude tarwitamist niisuguse pahe wastu ja selle juures on isegi sarnaseid soowiawaldusi tulnud, et nende hangeldajate wastu wõitlemiseks siseministrile õigus antaks neid linnadest wälja saata. Komisjon nii radikaalsete abinõude poolt ei ole, kuid ta arwas tingimata tarwis olema seaduses ära tähendada, et niisuguste üürnikkude wastu, kes oma allüürnikult üleliigseid summasid wõtawad, majaperemees abinõusid wõib tarwitusele wõtta sellega, et ta nendega üüriwahekorra ära lõpetab.

Herra Palwadre poolt tehtud parandusest ei saa ma, tõtt ütelda, mitte täiesti aru. Selles peab igatahes mingisugune redaktsiooniline wiga, õigem: mittesulgus, olema. Parandus on järgmine: „kui üürnik üürileandjale selle seaduse põhjal määratud normides üüri maksab ja allüürnikult mingisugust tasu wõi kõrgemat üüri wõtab, kui käesolew seadus seda lubab.“ Siin puudub igatahes midagi. (Pahe-malt poolt: See on ju küllalt arusaadaw!) Wist peaks seal „ja“ asemel „kuid“ wõi „aga“ olema. (J. Piis-

kar (is.): Kuidas kellegi arusaamine on!

Siis rahwaesitaja Neps'i parandus: „Märkus II. Üüriwahekorra lõpetamiseks üürniku ja majaomaniku wahel ei wõi põhjuseks olla allüürniku wõi rekwireeritud tubade üürniku eksimised punkt b vastu, kui üürnik sel põhjusel süüdlase korterist väljakolimist nõudnud.“ See parandus komisjonis arutusel ei olnud, pealegi on ta liig üksikasjasse tungiw, wõimatu on kõiksugu üksikasju, mis tekkida woiwad, ette ära näha ja sellepärast oleks ka üleliigne ainult ühte asja ära tähendada.

Siis on rahwaesitaja Neps'i poolt teine parandus: „paragrahw 14 punkt 5 välja jätta.“

See punkt kõneleb üürnikkudest, kes oma korteris teadlikult warjawad kriminaalkurjategijaid. Komisjon peatas selle küsimuse juures pikemalt ja õigeks tunnistades seda, et kurjategija teadlikult warjamine igatahes üks halwematest pahedest on, mille vastu wõitlema peab, arwas, et punkt 5 selles paragrahwis tarwilik on. Sellepärast ei saa ma ka selle rahwaesitaja Neps'i parandusega ühineda.

Siis rahwaesitaja Liiwak'i parandus: paragrahw 14. märkus III. punkt 2 sõnade järele „majaelanikud kannatawad“ vastu wõtta: „leping ei loeta rikutuks, kui üürnikult rekwireeritakse makswate seaduste piiris osa korterit.“ Seda küsimust komisjon ei arutanud ja mina leian, et see parandus üleliigne oleks.

Rahwaesitaja Sorokin'i ettepaneku kohta tähendasin juba, et siin kahest iseasjast juttu on: korterite ümberehitamine muuks otstarbeks on iseasi ja korterite remonteerimine ise asi.

Juhataja A. Kerem: Selle paragrahwi kohta on sisse tulnud 14 parandust. Neist on kõige kaugemale ulatawam herra Sorokin'i ettepanek: seda paragrahwi

tagasi anda komisjonile uuesti ümbertõtamiseks ja punkt c märkuse täiendamiseks. Panen selle ettepaneku esimesena hääletamisele, tema wastuwõtmisega langeb teiste ettepanekute hääletamine ära, otsustatakse ta aga eitawalt, siis panen ma sissetulnud parandused selles järjekorras hääletamisele, kuidas nad paragrahwiga seotud, kus juures iga paranduse hääletamisel paranduse ette loen. Selle hääletamise korra vastu — ei waielda, asun hääletamisele. Enne hääletamist on sõna hääletamise motiivide kohta rahwaesitajal Sorokin'il.

(Rkl. A. Sorokin'i kõne on leida parandamata kujul käesolewa protokoll'i algüleskirjutuses stenogramm 106/1—106/3.)

Juhataja A. Kerem: Rahwaesitaja Sorokin'i ettepanek on järgmine: „Paragrahw tagasi anda ümbertõtamiseks, muuseas punkt c märkuse täiendamiseks.“ (Hääletatakse.) Wähemus on vastu, sellega on see ettepanek vastu wõetud ja otsustatud paragrahw komisjoni tagasi anda. Sellega langeb teiste ettepanekute hääletamine ära. (Hüüded: Lõpetada!)

8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Juhataja A. Kerem: Ma kuulen hüüdeid koosolekut lõpetada. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Vastu ei olda. Sellega on ettepanek vastu wõetud. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku aja kohta? (Hüüded: juhatus hoolleks!) On ettepanek tehtud järgmise koosoleku aja määramist juhatus hoolleks jätta. Selle ettepaneku vastu ei waielda. Loen ettepaneku wastuwõetuks. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9,25 min. õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees A. Kerem.

Sekretäär A. Tupits.

Abisekretäär W. Pezold.